

บทที่ ๒

สังเขปเกี่ยวกับลักษณะของ แฟล-ละซี

๑. ความนำ

ตามที่ได้เคยกล่าวในบทที่ ๑ แล้วว่า งานวิจัยนี้จะศึกษาเรื่องการใช้ปฏิภาณไหวพริบของ ศรัทธาจารย์โดยอาศัยกรอบความคิดตามนัยแห่งตรรกวิทยาในแง่ของแฟล-ละซี ฉะนั้นในบทนี้ จะได้กล่าวถึงกรอบความคิดตามนัยแห่งตรรกวิทยา และลักษณะของแฟล-ละซีโดยสังเขปก่อน แล้วจะได้ประยุกต์อธิบายการใช้ปฏิภาณไหวพริบของศรัทธาจารย์ในแง่แฟล-ละซีในบทต่อไป

ตามกรอบความคิดโดยนัยแห่งตรรกวิทยาพอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าตรรกวิทยา(Logic) คือ วิชาที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ หรือกฎเกณฑ์ของการอ้างเหตุผล และความหมายของการอ้างเหตุผลก็ คือการอ้างหลักฐานขึ้นมาเพื่อที่ยืนยันว่าข้อสรุปเป็นจริง ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วหลักฐานที่นำมา ใช้อ้างเหตุผลจะได้มา ๒ ทาง คือ ได้จากความรู้เดิมกับประสบการณ์ คำว่า “ความรู้เดิม” หมายถึง ความรู้อันเป็นที่ยอมรับและเข้าใจกันโดยทั่วไปมาแต่ดั้งแต่เดิมแล้ว โดยที่ไม่ต้องมานั่งโต้แย้งถกเถียงกันอีกว่าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่ เช่น เรายอมรับกันมาแต่เดิมแล้วว่า สิ่งเดียวกันจะ อยู่ในสองที่ในเวลาเดียวกันไม่ได้, สิ่งที่เท่ากันเมื่อหักออกหรือเพิ่มเข้าจำนวนเท่ากัน ผลลัพธ์ ย่อมเท่ากัน, ขึ้นชื่อว่า “อุง” ทุกคนต้องเป็นเพศชาย, “ป้า” ทุกคนต้องเป็นเพศหญิง หรือ คนทุก คนที่เกิดมาจะต้องตาย เป็นต้น ส่วนคำว่า “ประสบการณ์” หมายถึงความรู้ที่มีได้รู้มาแต่เดิม หากแต่เป็นความรู้ที่หาเอาใหม่จากประสบการณ์ ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย คือ ตาได้เห็นรูป หูได้ฟังเสียง จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ชิมรส กายได้สัมผัส ดึง หย่อน อ่อน แข็ง นุ่ม หยาบกระด้าง เป็นต้น และหลังจากที่เรามีประสบการณ์เรื่องหนึ่งเรื่องใดหลาย ๆ ครั้ง และพบว่าเกิดขึ้นในลักษณะที่ซ้ำเดิมทุกครั้ง (เกิดการพิสูจน์ซ้ำ) เราก็สรุปเป็นความรู้ใหม่ เลียนึงครั้ง เช่น วันแรกเรานั่งที่ริมแม่น้ำปิง แลเห็นต้นสักลอยน้ำได้ วันต่อมาที่นั่งที่ริมแม่น้ำมูล แลเห็นกิ่งไม้ลอยน้ำได้ วันต่อมาที่นั่งที่ริมแม่น้ำชี แลเห็นไม้กระดานลอยน้ำได้ วันต่อมาที่นั่งที่ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แลเห็นลังทำด้วยไม้ลอยน้ำได้ และวันต่อมาที่นั่งที่ชายหาดสมิหลาสงขลา แลเห็นเกี้ยวทำด้วยไม้ลอยน้ำได้ เมื่อเห็นเช่นนี้หลาย ๆ ครั้ง เราก็สรุปว่า ไม้ทุกชนิดเป็นสิ่งลอย

น้ำได้, หรือตัวอย่างอื่น ๆ เช่น เราทดลองตกปลาในหนองแห่งหนึ่งปรากฏว่าปลาที่ตกมาได้หลายตัวล้วนเป็นปลาที่หอมทุกตัว ก็สรุปว่าปลาหนองนั้นทั้งหนองเป็นปลาที่หอม, เราไปเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เห็นสาวเชียงใหม่หลาย ๆ คนล้วนผิวขาว ก็สรุปว่าสาวเชียงใหม่ผิวขาว หรือ มีส้มหนึ่งจำนวน ๕๐๐ ผล เราทดลองชิม ๑๐ ผล ปรากฏว่ามีรสหวาน ก็สรุปว่าส้มหนึ่ง (ทั้งแข่ง) มีรสหวาน เป็นต้น

โดยเหตุที่หลักฐานที่นำมาใช้อ้างเหตุผลได้มา ๒ ทาง คือความรู้เดิมกับประสบการณ์ดังกล่าวนี้ จึงนำไปสู่การแบ่งการอ้างเหตุผลออกเป็น ๒ ชนิดกว้าง ๆ คือ ถ้าเมื่อใดที่อ้างเหตุผลโดยอาศัยหลักฐานจากความรู้เดิม ก็เรียกว่าเป็นการอ้างเหตุผล“แบบนิรนัย”(Deduction) แต่ถ้ามืดใดที่อ้างเหตุผลโดยอาศัยหลักฐานจากประสบการณ์ ก็เรียกว่าเป็นการอ้างเหตุผล“แบบอุปนัย”(Induction)

จะเห็นได้ว่าในการอ้างเหตุผลแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะการอ้างเหตุผลแบบนิรนัยหรือแบบอุปนัย จะต้องมียอดประกอบสำคัญ ๒ ส่วนเสมอ คือ ส่วนที่เป็น “เหตุ” (premise) ซึ่งทำหน้าที่เป็นข้ออ้าง, หลักฐาน หรือข้อมูล เพื่อที่จะใช้ยืนยันอะไรบางอย่าง กับส่วนที่เป็น “ผล” (conclusion) ซึ่งเกิดจากการประมวลความสัมพันธ์ระหว่าง ข้ออ้าง, หลักฐาน หรือ ข้อมูล ต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะนำไปสู่ตัดสินผลสรุปอะไรบางอย่าง ถ้าไม่ครบองค์ประกอบสองส่วนนี้ จะไม่ถือว่าเป็นการอ้างเหตุผล นอกจากจะต้องครบองค์ประกอบของเหตุผลแล้ว ยังต้องคำนึงต่อไปอีกว่าระหว่าง เหตุ กับ ผล จะต้องมีความสัมพันธ์กัน (เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน) ทั้งในด้าน รูปแบบ และ เนื้อหา กล่าวคือ จะต้องอยู่ในรูปแบบของเหตุผล คือ รูปแบบของ เพราะ จึง (คือ อธิบายได้ว่าเพราะอะไร ? จึงอะไร ?) และยังคงต้องสัมพันธ์กันในด้านเนื้อหาอีกด้วย คือ อธิบายให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาส่วนที่เป็นเหตุกับเนื้อหาส่วนที่เป็นผลจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปได้ เช่น เราอ้างเหตุผลว่า “เพราะน้ำเน่า ยุงจึงชุม” จะสามารถอธิบายให้เห็นจริงได้ว่าน้ำเน่ามักจะคือน้ำนิ่ง ไม่ไหล และยุงชอบวางไข่ในน้ำนิ่ง ฉะนั้นน้ำเน่าจึงเป็นสาเหตุให้เกิดยุงชุมได้ แต่ถ้ามืดใดที่ไม่สามารถอธิบายให้แลเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาส่วนที่เป็นเหตุกับเนื้อหาส่วนที่เป็นผลจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปได้ แม้ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเหตุผล (รูปแบบของ เพราะ จึง)ก็ตาม ก็จะไม่ถือว่าเป็นการอ้างเหตุผลที่ถูกหลักเหตุผล แต่จะกลายเป็นการอ้างเหตุผลวิบัติ หรือ “แฟล-ละซี” ไปทันที เช่น เราอ้างว่า “เพราะฝนตกหนัก ผมจึงรักคุณ” ซึ่งไม่สามารถอธิบายให้แลเห็นจริงได้ว่า ฝนตกหนักเป็นเหตุให้หนุ่มสาวเกิดความ

รักกันได้อย่างไร หรือถ้าพยายามอธิบาย ก็เป็นการอธิบายแบบข้าง ๆ คู ๆ เท่านั้นเอง

การอ้างเหตุผลที่ไม่สามารถอธิบายให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลตามที่เรียกกันว่า เหตุผลวิบัติหรือ**แฟล-ละซี** ดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปแล้วพอจะแบ่งลักษณะออกได้เป็น ๔ ประเภทกว้าง ๆ คือ (๑) **แฟล-ละซี** ด้านรูปแบบ (Formal fallacy), (๒) **แฟล-ละซี** ด้านเนื้อหา (Material fallacy), (๓) **แฟล-ละซี** ด้านภาษา (Verbal fallacy) และ (๔) **แฟล-ละซี** ด้านจิตวิทยา (Psychological fallacy) หรือ **แฟล-ละซี** เพราะการทิ้งเหตุผล ซึ่งจะได้แยกกล่าวแต่ละประเภท โดยสังเขปตามลำดับดังนี้

๒. **แฟล-ละซี** ด้านรูปแบบ

คำว่า**แฟล-ละซี** ด้านรูปแบบ : Webster's Dictionary อธิบายว่า หมายถึง การอ้างเหตุผลบกพร่องเพราะไม่เดินตามรูปแบบหรือแบบแผนของการอ้างเหตุผล หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึงการอ้างเหตุผลบกพร่องที่มีลักษณะตรงข้ามกับความบกพร่องทางด้านเนื้อหาและด้านภาษา (Formal fallacy : A violation of any rule of formal inference call also paradoxism contrasted with material fallacy and verbal fallacy.) (Webster's Dictionary, 1965 : 893) ซึ่งหมายถึงการอ้างและสรุปเหตุผลไม่ถูกต้องตามแบบแผนของการอ้างเหตุผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ้างเหตุผลแบบนิรนัยที่เรียกกันว่าแบบ“ซิลลอลอจิสซึม” (syllogism) ซึ่งเป็นการพิสูจน์ความสมเหตุสมผลจากความสัมพันธ์ระหว่าง “เทอม” (term) และ “ประโยคตรรกวิทยา” (proposition) ได้กำหนดรูปแบบไว้ว่า รูปนิรนัยที่จะถือว่าถูกต้องได้นั้นจะต้องประกอบด้วย ๓ ประโยคตรรกวิทยา และประกอบด้วย ๓ เทอม โดยที่เทอมหนึ่ง ๆ จะต้องใช้ให้ครบ ๒ ครั้ง เมื่อรวมกันเข้าก็จะเป็น ๖ ครั้ง และในการอ้างเหตุผลครั้งนั้น ๆ จะถือว่าสมเหตุสมผล (Valid) ก็ต่อเมื่ออ้างได้ถูกต้องตามกฎของความสมเหตุสมผล (Law of Validity) แต่ถ้าผิดกฎข้อหนึ่งข้อใดเพียงข้อเดียว ก็ถือว่าการอ้างเหตุผลครั้งนั้นไม่สมเหตุสมผล (Invalid) (คู่อำนวย ยัสโยธา, ๒๕๔๑ : ๑๘๐-๑๘๖)

กฎของความสมเหตุสมผลมี ๕ ข้อ ดังนี้

๑ จะต้องมี ๓ เทอม คือ “เทอมหลัก”, “เทอมรอง” และ “เทอมกลาง” โดยเทอมกลางทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม หรือเป็น “โซ่ข้อกลาง” ที่จะเชื่อมเทอมหลักและเทอมรองเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การสรุปคำตอบหรือผลบางอย่าง

๒ เทอมกลางซึ่งทำหน้าที่เชื่อมเทอมหลักและเทอมรองเข้าด้วยกัน จะต้องกระจาย (distributed) อย่างน้อยหนึ่งครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการบังคับว่าข้อสรุปที่ได้ จะต้องเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเทอมในข้ออ้างโดยจำเป็นเท่านั้น คือ จะสรุปนอกประเด็นหรือสรุปโดยเหตุกับผลไม่สัมพันธ์กันไม่ได้

๓ เทอมที่กระจายในประโยคสรุปจะต้องกระจายในประโยคอ้างด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการบังคับว่าจะสรุปเกินหลักฐานไม่ได้ หรือพูดง่าย ๆ ว่าจะสรุปครอบคลุมทั้งหมดโดยอาศัยหลักฐานเพียงบางส่วนไม่ได้ เช่น เห็นว่าพระภิกษุบางรูปประพฤติน่าไม่ดี แล้วสรุปว่า ต่อไปนี้จะไม่ไหวพระภิกษุรูปใดอีกต่อไป การสรุปเช่นนี้เรียกว่าสรุปเกินหลักฐาน คือ อาศัยหลักฐานว่าพระภิกษุ “บางรูป” ไม่ดี แล้วสรุปครอบคลุมว่าพระภิกษุ “ทุกรูป” ไม่ดีด้วย ซึ่งผิดหลักเหตุผล

๔ ถ้าประโยคอ้างยืนยัน ประโยคสรุปจะต้องยืนยันด้วย แต่ถ้าประโยคอ้างหนึ่งอ้างใดปฏิเสธ ประโยคสรุปจะต้องปฏิเสธด้วย ที่กำหนดเช่นนี้เพราะต้องการให้ผลสรุปสัมพันธ์กับหลักฐานในข้ออ้างโดยจำเป็น

๕ ประโยคอ้างจะปฏิเสธทั้งสองประโยคไม่ได้ ที่กำหนดเช่นนี้เพราะต้องการให้ข้ออ้างกับข้อสรุปสัมพันธ์กันเช่นกัน*

แต่ถ้าเมื่อใดที่การอ้างเหตุผลครั้งนั้นไม่เดินตามกฎเกณฑ์หรือรูปแบบที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็ถือว่าการอ้างเหตุผลครั้งนั้นบกพร่องในทางด้านรูปแบบ หรือแฟลต-อะซี ด้านรูปแบบ ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น ๓ ประเด็น คือ การทวนปัญหา, การสรุปนอกประเด็น และ การสรุปเกินหลักฐาน ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

๒.๑ การทวนปัญหา

การทวนปัญหาแบ่งออกได้ ๒ แบบ คือ การทวนปัญหาแบบซ้ำความ กับ การทวนปัญหาแบบวนเวียนเป็นวงกลม ซึ่งจะได้กล่าวแต่ละแบบตามลำดับดังนี้

๒.๑.๑ การทวนปัญหาแบบซ้ำความ : หมายถึงการนำเอาเนื้อหาเดิม หรือเนื้อหาที่มีความหมายแบบเดียวกับที่เคยใช้อ้างแล้วในครั้งแรก และนำมาอ้างซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยอาจจะใช้ถ้อยคำเดิม หรือถ้อยคำที่มีความหมายเท่ากับข้อความเดิมก็ได้ เช่น

* คำอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของกฎทั้ง ๕ ข้อ โปรดศึกษาได้จากตำราตรรกวิทยาทั่วไป

- ๑) ที่มีด ก็คือ ที่ไม่สว่าง
- ๒) คนสวย ก็คือ คนไม่ซื่อ
- ๓) รองเท้า คู่หนึ่ง ก็คือ รองเท้า สองข้าง
- ๔) หมอพื้น ก็คือ หมอที่ทำหน้าที่รักษาโรคพื้น

ฯลฯ

การอ้างเหตุผลที่เข้าตามลักษณะนี้เรียกว่าเป็นการอ้างเหตุผลแบบจำความ คือ ใ้เนื้อหาและความหมายเท่าเดิม มิได้บอกอะไรเพิ่มเข้ามาใหม่ เท่ากับเป็นการบอกว่า

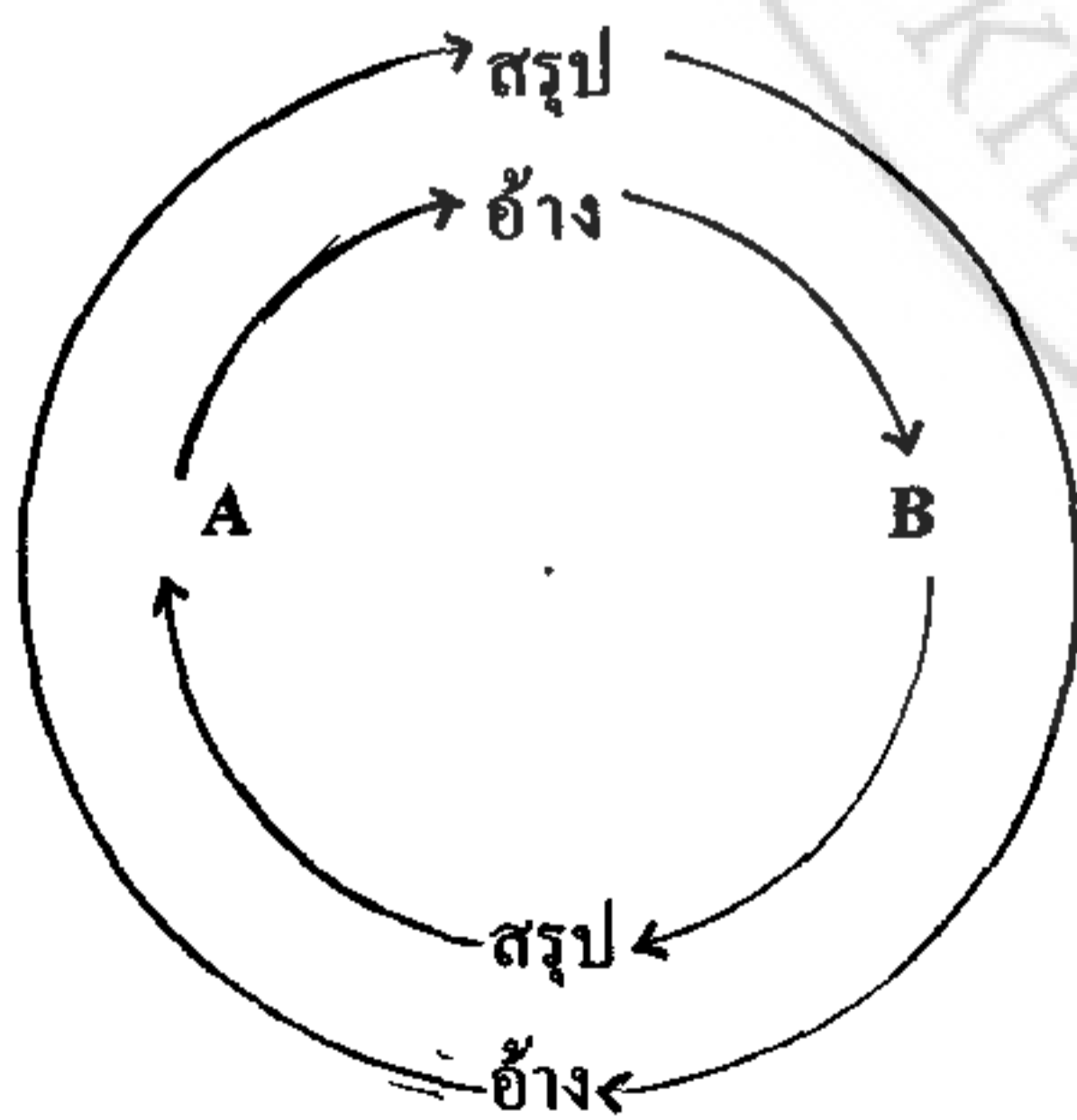
- ที่มีด ก็คือ ที่มีด
- คนสวย ก็คือ คนสวย
- รองเท้าวู่หนึ่ง ก็คือ รองเท้าวู่หนึ่ง
- หมอพื้น ก็คือ หมอพื้น

ฉะนั้น การอ้างเหตุผลแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการอ้างเหตุผลที่ถูกต้องตามแบบแผนของเหตุผล หากแต่เป็นการอ้างแบบเอากำปั้นทุบดินเท่านั้นเอง

๒.๑.๒ การทวนปัญหาแบบวนเวียนเป็นวงกลม : หมายถึง การอ้างเหตุผลโดยใช้เนื้อหาเดียวกันทุกกลับไปกลับมา โดยผลัดกันเป็นข้ออ้างและข้อสรุป จึงมีลักษณะวนเวียนเป็นวงกลม

สรุปประกอบ

ตัวอย่าง

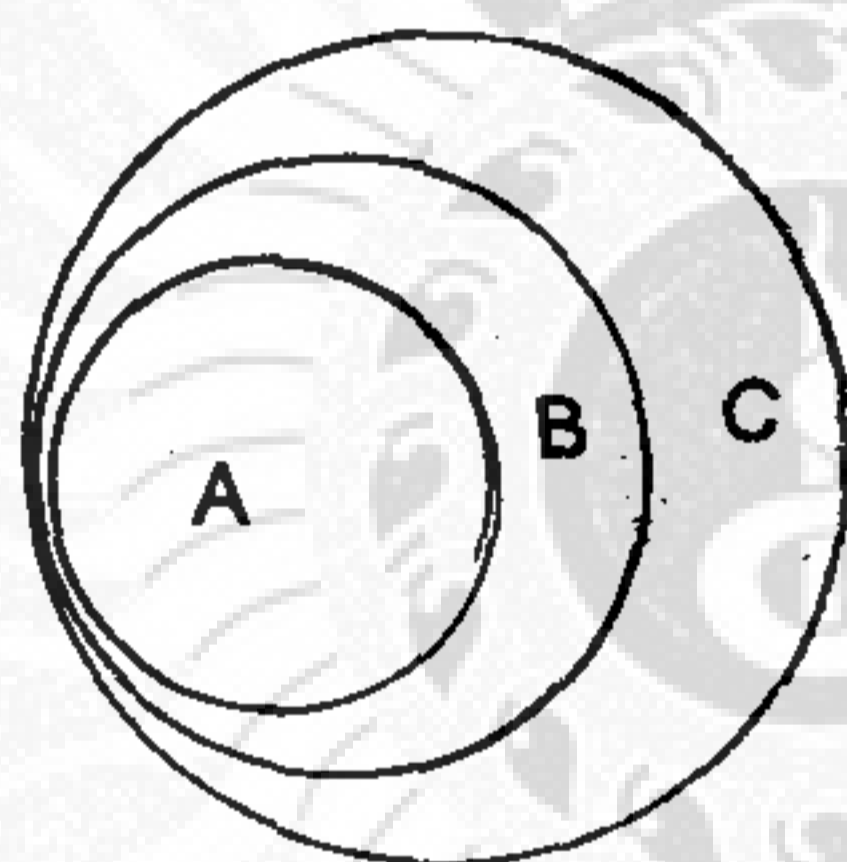
๑) เขาเป็นผู้ที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ชนะ ให้อภัย (A) ดังนั้น การที่เขา รู้จักแพ้ชนะ ให้อภัย แสดงว่าเขาเป็นผู้ที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา (B)

๒) คุณไม่มีสิทธิ์จะเรียนในสถาบันของเรา เพราะคุณยังไม่ได้เป็นสมาชิกในชมรมของเรา (A) และคุณจะเป็นสมาชิกในชมรมของเราไม่ได้ เว้นแต่คุณจะเข้าเรียนในสถาบันของเราก่อน (B)

เมื่อพิจารณาตัวอย่างการอ้างเหตุผลที่ยกมาให้ดูนี้จะเห็นได้ว่าไม่ได้ให้ความรู้อะไรใหม่ ไม่ได้อธิบายว่าเพราะอะไร จึงอะไร เพียงแต่บอกว่า ที่ A เป็น B ก็เพราะ B เป็น A การอ้างเหตุผลครั้งนี้ผิดกฎข้อที่ ๑ เพราะมีเพียง ๒ เทอม คือ เทอม A กับ เทอม B แต่ขาดเทอม C จึงทำให้ขาดตัวเชื่อมที่จะนำไปสู่การสรุปเหตุผลที่ถูกต้อง จึงไม่อาจยอมรับในเชิงเหตุผลได้

๒.๒ การสรุปนอกประเด็น

การอ้างเหตุผลที่ถูกต้องมีแบบแผนกำหนดไว้ว่า ข้อสรุปที่ได้จะต้องเกิดจากเงื่อนไขบังคับในข้ออ้างให้ต้องสรุปเช่นนั้นโดยจำเป็น จะหลีกเลี่ยงไปสรุปเป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย เช่น กำหนดว่า“โลหะทุกชนิดเป็นสื่อไฟฟ้า เหล็กเป็นโลหะ ฉะนั้นเหล็กต้องเป็นสื่อไฟฟ้า” จะสรุปเป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่ได้ หรือถ้าเขียนความสัมพันธ์ระหว่างข้ออ้างกับข้อสรุปให้อยู่ในรูปวงกลม จะได้ดังนี้

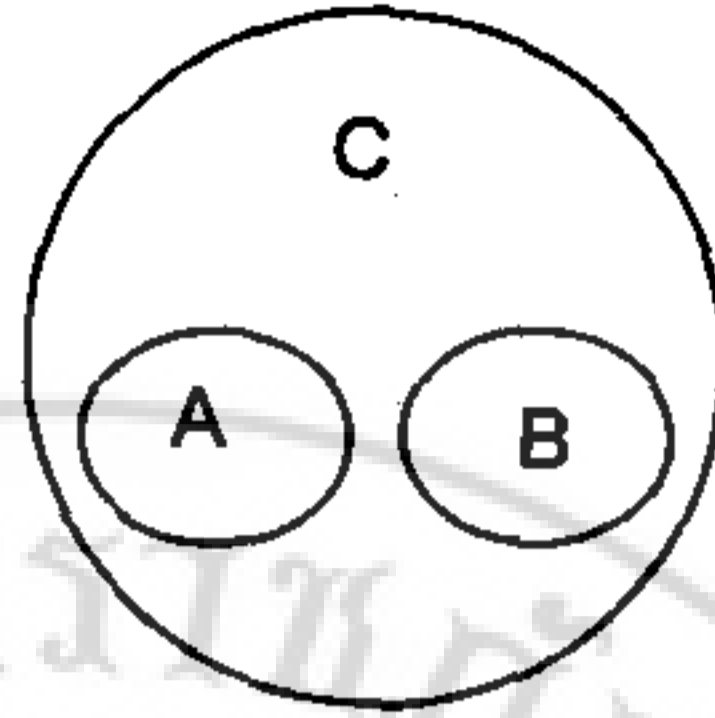

ตามรูปวงกลมนี้ อธิบายได้ว่า เมื่อวงกลมโลหะ (B) อยู่ในวงกลมสื่อไฟฟ้า(C) และวงกลมเหล็ก (A) อยู่ในวงกลมโลหะ(B) ฉะนั้นจะเป็นผลบังคับให้วงกลมเหล็ก (A) ต้องอยู่ในวงกลมสื่อไฟฟ้า(C) ตามไปด้วยโดยไม่มีทางเลี่ยง เราจึงเรียกการสรุปเหตุผลตรงตามเงื่อนไขดังกล่าวนี้ว่า สรุปตรงประเด็น แต่บางครั้งข้อสรุปมิได้เกิดจากเงื่อนไขบังคับในข้ออ้างโดยจำเป็น จึงทำให้ข้ออ้างกับข้อสรุปกลายเป็นคนละเรื่องกัน เข้าทำนองว่า “ไปไหนมาสามวาสองศอก” ดังตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่าง

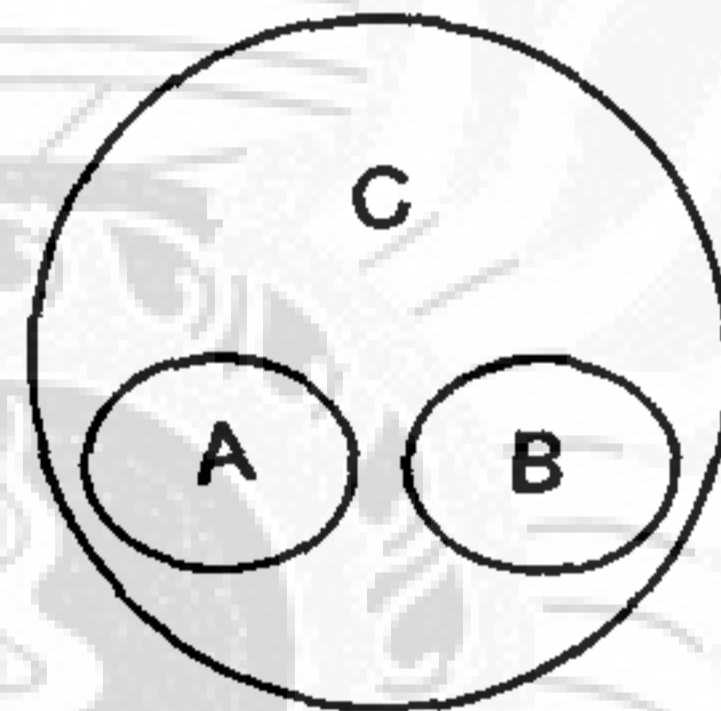
รูปประกอบ

- ๑) คำรวจ (A) เป็น ผู้ทักปิ่น (C)
 โจร (B) เป็น ผู้ทักปิ่น (C)
 ฉะนั้นคำรวจ(A) ก็คือ โจร (B)

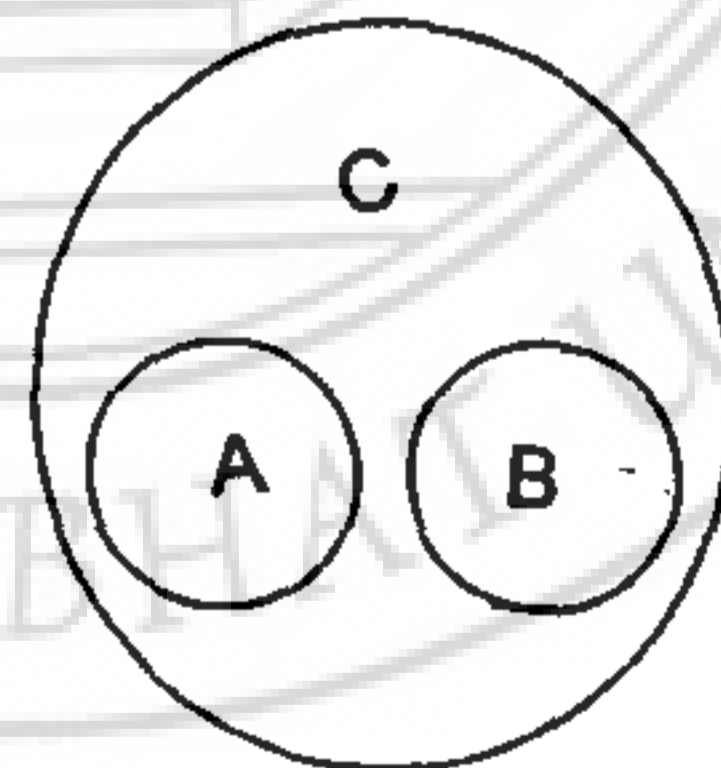
ตามตัวอย่างนี้ เงื่อนไขที่กำหนดให้ทั้ง คำรวจ และ โจร ต่างก็เป็น ผู้ทักปิ่น มิได้เป็นเงื่อนไขบังคับให้ต้องสรุปว่า คำรวจ และ โจร ต้องเป็นสิ่งเดียวกัน คือคำรวจไม่จำเป็นต้องเป็นโจร และโจรไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกับคำรวจ ยิ่งถ้าดูความสัมพันธ์ของวงกลมตามในรูป จะยิ่งเห็นได้ชัดเจนว่าการที่คำรวจ และ โจร ต่างก็เป็นผู้ทักปิ่น มิได้บังคับให้ วงกลมคำรวจ (A) กับ วงกลมโจร (B) ต้องเกี่ยวข้อใด ๆ ระหว่างกัน

- ๒) คน (A) เป็น สัตว์ที่มีสองตา (C)
 สุนัข (B) เป็น สัตว์ที่มีสองตา (C)
 ฉะนั้น คน(A) ก็คือ สุนัข (B)

ตามตัวอย่างนี้ ก็อธิบายได้ทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ ๑ คือ การที่ คน กับ สุนัข ต่างก็เป็นสัตว์ที่มีสองตา มิได้เป็นเงื่อนไขบังคับให้ต้องสรุปว่าคนเป็นสิ่งเดียวกับสุนัขแต่อย่างใด หรือถ้าจะเขียนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวงกลม ก็จะเขียนได้ทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ ๑

- ๓) ลูกลิง(A) เป็น สิ่งชุกชน(C)
 ลูกคน(B) เป็น สิ่งชุกชน(C)
 ฉะนั้น ลูกคน(B) เป็น ลูกลิง(A)

ตามตัวอย่างนี้ เงื่อนไขที่กำหนดให้ทั้ง ลูกลิง และ ลูกคน ต่างก็เป็น สิ่งชุกชน มิได้กำหนดให้ต้องสรุปว่า ลูกลิง ต้องเป็นสิ่งเดียวกับ ลูกคน แต่อย่างใด และในการอ้างเหตุผลทั้ง ๓ ตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่า เทอมกลาง คือ “ผู้ทักปิ่น” (ในตัวอย่างที่ ๑) “สัตว์ที่มีสองตา” (ในตัว-

อย่างที ๒) และ “สิ่งชุกชน” (ในตัวอย่างที่ ๓) ต่างก็ไม่กระจายเลขสักครั้งเดียว จึงผิดกฎข้อ ๒ ที่ว่า เทอมกลางต้องกระจายอย่างน้อย ๑ ครั้ง

ตัวอย่างการสรุปนอกประเด็นในรูปแบบอื่น มีเช่น

๑) สองหัวดีกว่าหัวเดียว ฉะนั้น การมีเมียสองคนดีกว่ามีเมียคนเดียว

ตามตัวอย่างนี้ ในข้ออ้าง อ้างว่า “สองหัว” ดีกว่าหัวเดียว แล้วสรุปว่ามีเมีย “สองคน” ดีกว่ามีเมียคนเดียว จะเห็นได้ว่า คำว่า “สอง” ในข้ออ้างกับข้อสรุปเน้นความหมายคนละอย่างกัน กล่าวคือ “สอง” ในข้ออ้างเน้นความหมายในทางความร่วมมือ คือ ถ้าคนสองคนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ดีกว่าที่คน ๆ เดียวทำ แต่คำว่า “สอง” ในข้อสรุป เน้นความหมายในทางความแตกแยก คือ การที่ผู้หญิงสองคนมาเป็นภรรยาของผู้ชายคนเดียวกัน จะมีแต่ความแตกแยก ทะเลาะเบาะแว้ง ชากที่จะร่วมมือและปรองคองคิดกันไว้ได้ แต่ผู้อ้างเหตุผลครั้งนี้อาศัยกลวงโดยใช้คำพ้อง “สอง” คือ อ้าง “สองหัว” แล้วสรุป “สองเมีย” จึงถือว่าเป็นการสรุปเหตุผลนอกประเด็น

๒) มะพร้าวหัวยิ่งแกยิ่งมัน ฉะนั้นหาเมียยิ่งแกยิ่งดี

ตามตัวอย่างนี้ก็สรุปเหตุผลนอกประเด็นเช่นกัน คือ อ้างว่า มะพร้าวหัวยิ่งแกยิ่งมัน แล้วสรุปว่าเมียยิ่งแกยิ่งดี ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของมะพร้าวที่จะนำมาใช้ให้สำเร็จประโยชน์สูงสุดได้จะต้องหัวเต็มที จึงสามารถจะกินเป็นกะทิให้ได้มันมากที่สุด แต่การที่จะหาหญิงมาทำเมีย ย่อมมีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจากนี้ กล่าวคือ นอกจากจะหามาเพื่อไว้เป็นคู่ชีวิตและร่วมทุกข์ร่วมสุขกันแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ไว้เชยชมในความสวยงามเต่งตึง และไว้ให้กำเนิดบุตร ถ้ายิ่งหาเมียแก่เท่าไร ผิวหนังก็จะเหี่ยวช่น ไม่น่าเชยชม และที่สำคัญถ้ามีลูก ก็อาจจะทำให้ลูกปัญญาอ่อนได้ การที่จะหญิงมาทำเมียให้สำเร็จประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ จะต้องให้อยู่ในวัยที่เหมาะสมเท่านั้น ฉะนั้นจะอ้างเรื่อง “มะพร้าว” มาเปรียบเทียบกับ “หญิงที่จะเอามาทำเมีย” ไม่ได้ ถือว่าเป็นการสรุปเหตุผลนอกประเด็น

เคยมีเรื่องตลกเกี่ยวกับการสรุปนอกประเด็นอีกตัวอย่างหนึ่ง เล่ากันว่าครั้งหนึ่งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดหนึ่ง มีผู้สมัคร ๒ คน คนหนึ่งชื่อ “นายทองดี” ส่วนอีกคนชื่อ “นายทองหยด” เวลาไปปราศรัยหาเสียงแต่ละครั้ง นายทองดีมักจะสรุปคำปราศรัยว่า

พี่น้องที่เคารพรักทั้งหลาย จีนเชื่อว่า “ทอง” ถ้าเป็นทองที่ค้ำย้อมไม่หยุค แต่ถ้าเป็นทองที่
หยุคย้อมไม่ค้ำ ทองที่ดีจึงดีกว่าทองที่หยุค เพราะฉะนั้น เลือกนายทองค้ำย้อมดีกว่าเลือกนาย
ทองหยุค

ผู้ฟังรู้สึกชอบใจ ประบมือ และลงคะแนนให้นายทองค้ำ จากการอ้างเหตุผลครั้งนี้ จะ
เห็นได้ว่านายทองค้ำ สรุปรูปนอกประเด็น คืออ้างเรื่อง “ทอง” แต่สรุปเรื่อง “คน” อันที่จริงการที่
ทองที่ดีจะดีกว่าทองที่หยุคหรือไม่ ก็ไม่จำเป็นต้องสรุปว่า “คนที่ชื่อทองค้ำ” จะต้องดีกว่า
“คนที่ชื่อทองหยุค” ตามไปด้วยแต่อย่างใด แต่ผู้ฟังก็รู้สึกชอบใจ ประบมือ และลงคะแนนให้
เพราะผู้ฟังมิได้วิเคราะห์ให้ลึกกลงไปในเชิงเหตุผลว่า ที่แก่นายทองค้ำสรุปคำปราศรัยโดยใช้
แพด-ละซี อย่างหนึ่ง ซึ่งผิดหลักเหตุผลโดยสิ้นเชิง

๒.๓ การสรุปเกินหลักฐาน

การอ้างเหตุผลที่ถูกรูปแบบนั้นจะต้องสรุปไม่เกินหลักฐาน คือถ้ามีหลักฐานอยู่ใน
มือเท่าใด ก็มีสิทธิ์สรุปได้ไม่เกินหลักฐานเท่าที่มีอยู่ เข้าตามกฎของความสมเหตุสมผล ข้อ ๓
ที่ว่าทอมที่กระจายในประโยคสรุปจะต้องกระจายในประโยคอ้างด้วย ถ้าสรุปเกินหลักฐาน ก็
จะทำให้การอ้างเหตุผลครั้งนั้นไม่น่าเชื่อถือ เช่น

- ๑) การมีลูกหญิงก็เหมือนมีส้วมหน้าบ้าน ฉะนั้น อย่ามีลูกหญิงเสียเลยจะดีกว่า
- ๒) อย่าไปเลยบางกอกจะบอกให้ พี่เคยไปบางกอกและลูกหลอกมาแล้ว

จะเห็นได้ว่าทั้งสองตัวอย่างนี้ต่างก็สรุปเกินหลักฐาน กล่าวคือ อ้างหลักฐานเพียง
“บางคน” แต่สรุปครอบคลุมถึง “ทุกคน” ตามตัวอย่างแรกที่อ้างว่า “มีลูกหญิงเหมือนมีส้วม
หน้าบ้าน” หมายความว่าลูกหญิงบางคนประพฤติก้าวไม่เหมาะสม นำความเสื่อมเสียมาสู่ครอบครัว
และวงศ์ตระกูล ทำให้พ่อแม่พลอย เหม็นใจ ตามไปด้วยก็จริง แต่อันที่จริงแล้วลูกหญิง
บางคนที่ดี ก็มีอยู่มาก ที่ทำให้พ่อแม่พลอยได้หน้าได้ตา และพลอย หอมฟุ้ง ตามไปด้วย ส่วน
ตัวอย่างที่สองที่อ้างว่า “พี่เคยไปบางกอกและลูกหลอกมาแล้ว” ก็ไม่จำเป็นต้องสรุปว่าคนบาง
กอกชั่วหลอกทุกคน คนบางกอกที่ดีมีนิสัยไม่หลอกหลวง ก็มีอยู่อีกมาก จะเอาตัวอย่างคนชั่วหลอก
“บางคน” มาสรุปคลุมว่าคนบางกอกชั่วหลอก “ทุกคน” ย่อมผิดหลักเหตุผล

- ๓) วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวตะวันตก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยจึงไม่ควรติดต่อกับประเทศในโลกตะวันตกอีกต่อไป
- ๔) โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งไม่มีระบบกำจัดน้ำเสีย ฉะนั้นจึงไม่ควรอนุญาตให้มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยอีกต่อไป
- ๕) รายการโฆษณาทางวิทยุและโทรทัศน์บางรายการ ไม่ดีเลยเป็นการมอมเมาประชาชนเสียมากกว่า ฉะนั้นจึงไม่ควรให้มีรายการโฆษณาทางวิทยุและโทรทัศน์อีกต่อไป

ตามที่ยกมาให้ดูทั้ง ๓ ตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าล้วนเป็น การสรุปเกินหลักฐาน ทั้งสิ้น คือ อ้างหลักฐานเพียง บางส่วน แล้วสรุปครอบคลุมถึง ทุกส่วน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ในเชิงเหตุผลได้เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ ๑ และ ๒ ตามที่วิเคราะห์ให้ดูแล้ว

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นแบบแผนของการอ้างเหตุผลชนิดที่เรียกว่าซิลลोजิสม์ (syllogism) ซึ่งพิสูจน์ความสมเหตุสมผลจากความสัมพันธ์ระหว่าง “เทอม” และ “ประโยคตรรกวิทยา” โดยการทดสอบความสมเหตุสมผลด้วยกฎของความสมเหตุสมผล ๕ ข้อ แต่นอกจากนี้แล้วยังมีแบบแผนของการอ้างเหตุผลอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า การอ้างเหตุผลด้วยประโยคธรรมดา (Statement) ซึ่งพิสูจน์ความสมเหตุสมผลจากความสัมพันธ์ระหว่างประโยค โดยทั่วไปแล้วประโยคธรรมดาจะสัมพันธ์กันใน ๓ ลักษณะ คือ (๑) สัมพันธ์แบบเป็นเงื่อนไขของกันและกัน เรียกว่า “การอ้างเหตุผลด้วยประโยคเงื่อนไข”, (๒) สัมพันธ์กันแบบให้เลือก เรียกว่า “การอ้างเหตุผลด้วยประโยคเลือก” และ (๓) สัมพันธ์กันแบบรวมหรือเชื่อมต่อประโยคเข้าด้วยกัน เรียกว่า “การอ้างเหตุผลด้วยประโยครวม” ซึ่งจะได้อธิบายของแบบแผนของการอ้างเหตุผลแต่ละชนิดตามลำดับดังนี้

(๑) แบบแผนของการอ้างเหตุผลด้วยประโยคเงื่อนไข

ถ้าว่าการอ้างเหตุผลด้วยประโยคเงื่อนไขหมายถึงการอ้างเหตุผลที่กำหนดว่าถ้ามีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น แล้วจะเป็นเงื่อนไขให้มีอีกสิ่งหนึ่งเกิดตามมา โดยเรียกเหตุการณ์ที่ทำหน้าที่กำหนดเงื่อนไขว่า “ตัวเงื่อนไข” (Antecedent) ส่วนเหตุการณ์ที่เกิดตามมาจากาการถูกกำหนดโดยอันแรกเรียกว่า “ตัวตาม” (Consequent) เช่น กำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าฝน ก็ถนนเปียก เรียก ฝน ตกว่า “ตัวเงื่อนไข” ส่วน ถนนเปียกเรียกว่า “ตัวตาม”

การอ้างเหตุผลด้วยประโยคเงื่อนไขจะถูกแบบแผน(สมเหตุสมผล - Valid) หรือ ไม่ถูกแบบแผน (ไม่สมเหตุสมผล - Invalid) ก็ต่อเมื่อ “ตัวเงื่อนไข” กับ “ตัวตาม” สัมพันธ์กันใน ลักษณะหนึ่งลักษณะใดใน ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑) จะถูกแบบแผนเมื่อสัมพันธ์กันแบบยืนยันตัวเงื่อนไขเพื่อสรุปตัวตาม เช่น กำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก, วันนี้ ฝนตก ก็สรุปได้ว่า ถนนเปียก โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของการอ้างเหตุผล ดังนี้

ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก	$P \rightarrow Q$
วันนี้ฝนตก _____	P
ถนนเปียก _____	Q
	<u>Valid</u>

๒) จะถูกแบบแผน เมื่อสัมพันธ์กันแบบปฏิเสธตัวตามเพื่อปฏิเสธตัวเงื่อนไข เช่น กำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก, วันนี้ ถนนไม่เปียก ก็สรุปได้ว่า ฝนไม่ตก (คือ ไม่มีสาเหตุใด ๆ ที่ทำให้ถนนเปียก รวมทั้งสาเหตุจากฝนตก) โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของการอ้างเหตุผลได้ดังนี้

ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก	$P \rightarrow Q$
ถนนไม่เปียก _____	$\sim Q$
ฝนไม่ตก _____	$\sim P$
	<u>Valid</u>

๓) จะผิดแบบแผน เมื่อสัมพันธ์กันแบบยืนยันตัวตามเพื่อยืนยันตัวเงื่อนไข เช่น กำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก, วันนี้ ถนนเปียก ไม่อาจสรุปแน่นอนได้ว่า ฝนตก เพราะอาจจะเปียกด้วยสาเหตุอื่น เช่น ท่อประปาแตก หรือเทศบาลล้างถนนก็อาจเป็นไปได้ โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของการอ้างเหตุผลได้ดังนี้

ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก	$P \rightarrow Q$
<u>ถนนเปียก</u>	<u>Q</u>
<u>ฝนตก</u>	<u>P</u>

Invalid

๔) จะคิดแบบแผน เมื่อสัมพันธ์กันแบบปฏิเสธตัวเงื่อนไขเพื่อปฏิเสธตัวตาม เช่น กำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก, วันนี้ ฝนไม่ตก ไม่สามารถสรุปแน่นอนได้ว่า ถนนไม่เปียก เพราะการที่ฝนไม่ตก ถนนอาจจะเปียกด้วยสาเหตุอื่นแบบเดียวกับตัวอย่างที่ ๓ ก็อาจเป็นได้ โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของการอ้างเหตุผลดังนี้

ถ้าฝนตก ก็ถนนเปียก	$P \rightarrow Q$
<u>ฝนไม่ตก</u>	<u>$\sim P$</u>
<u>ถนนไม่เปียก</u>	<u>$\sim Q$</u>

Invalid

(๒) แบบแผนของการอ้างเหตุผลด้วยประโยคเลือก : คำว่าการอ้างเหตุผลด้วยประโยคเลือกตามนัยแห่งตรรกวิทยา สามารถแยกออกอธิบายได้เป็น ๒ ความหมาย คือ

๑) เลือกอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว เช่น จะเลือกไปปิ้ง หรือ ลิงคโปร้ ตามนัยนี้ถ้าเลือกไปปิ้ง ก็หมดสิทธิ์ไปลิงคโปร้ แต่ถ้าเลือกไปลิงคโปร้ ก็หมดสิทธิ์ไปปิ้ง การเลือกตามนัยนี้จะถูกแบบแผนก็ต่อเมื่อ “รู้อันที่เลือก” (อันที่เป็นจริง) แล้วจึงจะสามารถสรุป “อันที่ไม่เลือก” (อันที่เป็นเท็จ) โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของการอ้างเหตุผลได้ดังนี้

ก ไปปิ้ง หรือ ลิงคโปร้	$P \vee Q$
<u>ไปปิ้ง</u>	<u>P</u>
<u>ไม่ไปลิงคโปร้</u>	<u>$\sim Q$</u>

Valid

ข ไปปีนัง หรือ ลิงคโปร์	$P \vee Q$
<u>ไปลิงคโปร์</u>	<u>Q</u>
<u>ไม่ไปปีนัง</u>	<u>$\sim P$</u>

Valid

๒) เลือกอย่างน้อยหนึ่งอย่าง เช่น เลือกจะเอา “บัวตุม” หรือ “บัวบาน” อย่างน้อย ๑ คน ตามแบบแผนของการอ้างเหตุผลตามนัยนี้ ถ้ารู้ว่าเลือกคนใด ไม่อาจสรุปได้ว่าหมดสิทธิ์เลือกอีกคนที่เหลือ เพราะแม้จะเลือกบัวตุมแล้ว ก็ยังมีสิทธิ์เลือกบัวบานได้อีก จะสรุปให้ถูกแบบแผนได้ก็ต่อเมื่อ “รู้อันที่ไม่เลือก” (อันที่เป็นเท็จ) แล้วจึงจะสรุป “อันที่เลือก” (อันที่เป็นจริง) โดยเขียนให้อยู่ในรูปแบบของเหตุผลได้ดังนี้

ก เอาบัวตุม หรือ บัวบาน	$P \vee Q$
<u>ไม่เอาบัวตุม</u>	<u>$\sim P$</u>
<u>เอาบัวบาน</u>	<u>Q</u>

Valid

ข เอาบัวตุม หรือ บัวบาน	$P \vee Q$
<u>ไม่เอาบัวบาน</u>	<u>$\sim Q$</u>
<u>เอาบัวตุม</u>	<u>P</u>

Valid

(๓) แบบแผนของการอ้างเหตุผลด้วยประโยครวมหรือประโยคเชื่อมต่อ : หมายถึงการนำเอาประ โยคหรือข้อความอย่างน้อย ๒ อันขึ้นไปมารวมหรือเชื่อมต่อกัน โดยใช้คำสันธาน และ, แต่ หรือ คำอื่น ๆ ที่มีความหมายทำนองเดียวกันนี้เป็นตัวเชื่อม เช่น เขา “ดื่มเหล้า” ผสม “กระทิงแดง” (มี ๒ ข้อความ คือ “ดื่มเหล้า” กับ “กระทิงแดง”) โดยปกติของการพิสูจน์เหตุผลด้วยประ โยครวม นิยมนำไปใช้พิสูจน์เพื่อเสริมประ โยค ๒ ชนิดข้างต้น เช่น ถ้านำไปใช้เสริมประ โยคเงื่อนไข จะเขียนให้อยู่ในรูปแบบของเหตุผลได้ดังนี้

ถ้าเขาค้มเกล้า ก็เขามา	$P \rightarrow Q$
<u>เขาค้มเกล้าผสมกระทิงแดง</u>	$P \cdot R$
<u>เขามา</u>	<u>Q</u>

Valid

การสรุปเช่นนี้ถือว่าถูกแบบแผนของการอ้างเหตุผลแบบนี้แล้ว เพราะเงื่อนไขกำหนดเพียงว่า ถ้าเขาค้มเกล้า ก็เขามา, เมื่อ มีการ ค้มเกล้าเกิดขึ้นครบตามเงื่อนไข ก็สรุปได้ว่า เขามา ส่วนที่มีการค้มกระทิงแดงเป็นส่วนควบเข้ามาอีกอย่างหนึ่ง เป็นเพียงตัวลวงที่มีได้กำหนดไว้ในเงื่อนไขแต่อย่างใด ฉะนั้นตามหลักแห่งการอ้างเหตุผลตามนัยนี้ จึงไม่ต้องรับผิดชอบตัวลวงที่อยู่นอกเหนือเงื่อนไขที่กำหนดให้แต่อย่างใด

ตามที่กล่าวทั้งหมดเรื่องการอ้างเหตุผลบกพร่องในทางด้านรูปแบบ หรือ **แฟล-ละซี** ด้านรูปแบบ จะเห็นได้ว่าการอ้างเหตุผลแต่ละครั้งจะถูกหลักเหตุผลได้ก็ต่อเมื่อเดินตามแบบแผนที่กำหนดไว้เท่านั้น มิเช่นนั้นจะถือว่าผิดหลักเหตุผล แต่ก็มีบ่อยครั้งที่บางคนอ้างเหตุผลผิด ๆ โดยอาจจะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือแม้จะรู้เท่าถึงการณ์ แต่ก็ตั้งใจจะอ้างเช่นนั้น เพียงเพื่อที่จะสร้างความสับสนหรือเพื่อหลอกลวงเอาเปรียบผู้อื่น ฉะนั้นผู้ฟังทั่วไปฟังจะพิจารณาด้วยความรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือคล้อยตามการอ้างเหตุผลครั้งนั้น ๆ ท่านจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจหลักของการอ้างเหตุผลที่ถูกต้อง

๓. แฟล-ละซี ด้านเนื้อหา

คำว่า **แฟล-ละซี** ด้านเนื้อหา : Webster's Dictionary อธิบายว่า หมายถึง การอ้างเหตุผลบกพร่องอันเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนทางด้านเนื้อหาหรือข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำหรับนำมาใช้อ้างเหตุผล (Material fallacy : A reasoning that is unsound because of error concerning the subject matter of an argument.) (Webster's Dictionary, 1965 : 1392) กล่าวคือ ตามปกติของการอ้างเหตุผลที่คืบนั้น ความน่าเชื่อถือจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเนื้อหาหรือข้อมูลที่นำมาใช้อ้างต้องเป็น ข้อมูลที่ถูกต้อง, มีปริมาณมากพอ, เป็นตัวแทนที่ดีของเรื่องที่จะสรุป หรือ เป็นเนื้อหาที่สามารถยืนยันความถูกต้องได้แล้ว เป็นต้น มิเช่นนั้นจะทำให้การอ้างเหตุผลนั้นมีความบกพร่องในทางด้านเนื้อหา หรือ **แฟล-ละซี** ด้านเนื้อหา ซึ่งพอจะแบ่งย่อยออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

(ดู อำนวย ยัสโยธา, ๒๕๔๑ : ๒๐๑ – ๒๑๐)

๓.๑ ตั้งสมมติฐานที่พิสูจน์ไม่ได้

ในการอ้างเหตุผลแต่ละครั้ง ถ้ามีข้อสงสัยหรือโต้แย้งกันว่าถูกหรือผิดก็จะต้องมีการพิสูจน์กัน แต่บางครั้งก็ไม่อาจพิสูจน์ได้ ทั้งนี้เพราะผู้อ้างเหตุผลยกเอาสมมติฐานที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้มาใช้อ้างเหตุผล เมื่อพิสูจน์สมมติฐานไม่ได้ก็ไม่อาจยืนยันหรือปฏิเสธได้ว่าสิ่งที่อ้างถึงนั้นจริงหรือเท็จประการใด อาจกล่าวได้เพียงว่าข้อพิสูจน์นั้นไม่อาจยอมรับได้ในเชิงเหตุผลเท่านั้นเอง เช่น

๑) มีชายสองคนนั่งดูปลาที่เลี้ยงไว้ในตู้กระจก

ชายคนแรกกล่าวว่า “คุณคงไม่รู้หรอกว่าปลากำลังคิดอะไรอยู่” (สมมติฐานที่พิสูจน์ไม่ได้)

ชายคนที่สองตอบว่า “คุณรู้ได้อย่างไรว่าผมไม่รู้?”

ชายคนแรกย้อนอีกว่า “คุณรู้ได้อย่างไรว่าผมไม่รู้ ว่าคุณนั้นไม่รู้?”

ฯลฯ

จากตัวอย่างนี้ จะโต้แย้งถกเถียงกันยืดเยื้อเท่าไรก็ไม่อาจหาข้อยุติได้ เพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าแต่ละฝ่ายรู้หรือไม่ว่าปลากำลังคิดอะไรอยู่ หรือถ้าสมมติว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรู้จริง ก็ไม่สามารถพิสูจน์ให้อีกฝ่ายเห็นจริงว่าตนเองรู้ในสิ่งที่ปลากำลังคิดอยู่ ฉะนั้นการอ้างเหตุผลของแต่ละฝ่ายจึงไม่อาจเป็นที่ยอมรับได้

๒) ถ้าเมืองไทยเคยเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษเช่นเดียวกับสิงคโปร์ เมืองไทยก็จะเจริญเท่าเทียมสิงคโปร์ไปแล้ว

๓) ถ้าไม่มีการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ขณะนี้เมืองไทยก็จะเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบไปแล้ว

การอ้างเหตุผลที่ยกมาให้ดูทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสมมติฐานที่พิสูจน์ไม่ได้ทั้งสิ้น จึงไม่อาจสรุปคำตอบอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้เลย

๓.๒ ข้อมูลบกพร่อง

๓.๒.๑ **ข้อมูลน้อย** : คือ การได้หลักฐานหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดมาเพียงจำนวนเล็กน้อย แล้วรีบสรุปว่าทั้งหมดจะต้องเหมือนกับที่พบเห็นมาเพียงบางส่วนนั้น จึงทำให้ข้อสรุปนั้น ๆ ไม่น่าเชื่อถือ เช่น มีคนสองคนกำลังอ่านหนังสือพิมพ์และคุยกันเรื่องพฤติกรรมของทหารพรานกลุ่มหนึ่ง

คนแรกพูดขึ้นว่า “ทหารพรานเลวมาก”
 คนที่สองถามว่า “ทำไมล่ะ ?”
 คนแรกตอบว่า “ดูซิ หัวข่าวนี้อะไรเปิดไปข้างใต้งานวัด คนเจ็บระนาว
 ควรชูปเล็กให้หมดเสียที”

การอ้างเหตุผลครั้งนี้มีข้อมูลอยู่เพียง ๑ ข้อมูล คือทหารพรานกลุ่มหนึ่งมีจำนวน ๓ คน เอาระเบิดไปขว้างใส่ตู้แค้น ทำให้ผู้อื่นพลอยบาดเจ็บ แต่เวลาสรุปกลับสรุปครอบคลุมไปถึงทหารพรานทั้งหมด ซึ่งตามปกติของคนหมู่มากย่อมมีทั้งคนดีและคนเลว แต่การได้ข้อมูลว่ามีคนเลว ๓ คน แล้วสรุปว่า ส่วนที่เหลือทั้งหมดย่อมเลวตามไปด้วย ย่อมไม่น่าเชื่อถือ

๓.๒.๒ **ข้อมูลไม่เป็นตัวแทนที่ดีของเรื่องที่จะสรุป** : การอ้างเหตุผลที่จะน่าเชื่อถือได้นั้น นอกจากจะต้องมีจำนวนข้อมูลเพียงพอแล้ว ชนิดของข้อมูลก็มีความสำคัญไม่น้อย คือถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลจำนวนมากเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าข้อมูลนั้นไม่เป็นตัวแทนที่ดีของเรื่องที่จะสรุป การอ้างเหตุผลนั้นก็ไม่น่าเชื่อถือเช่นกัน เช่น

๑) พอขึ้นท่าเรือคลองเตยก็ถูกแท็กซี่ตีหัวแล้ว จะไว้ใจอะไรกับคนไทย

ตามตัวอย่างนี้ ผู้อ้างเหตุผลถือว่าคนขับแท็กซี่เป็น “ตัวแทนของคนไทย” ทั้งหมด เมื่อคนขับแท็กซี่ไว้ใจไม่ได้ ก็สรุปว่าคนไทยทั้งหมดไว้ใจไม่ได้ด้วย ข้อสรุปนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ เพราะตามจริงแล้วคนขับแท็กซี่ไม่ใช่ตัวแทนที่ดีที่จะสรุปลักษณะนิสัยของคนไทยทั้งหมด ถ้าจะสรุปให้น่าเชื่อถือจะต้องหาชนิดของข้อมูลจากหลายแหล่งและมีจำนวนมากพอมาประมวลกันเข้า แล้วพบว่าล้วนมีลักษณะตรงกัน คือไว้ใจไม่ได้ จึงจะสรุปว่าคนไทยไว้ใจไม่ได้ จะเอาคนขับแท็กซี่เพียงกลุ่มเดียวมาวัดย่อมไม่ถูกต้อง เพราะขึ้นชื่อว่าคนขับแท็กซี่ไม่ว่าที่ท่าเรือของประเทศไหน ๆ ทั่วโลก มักจะไว้ใจไม่ได้ ชอบฉวยโอกาสหลอกลวงผู้โดยสารซึ่งเป็นคนจรเขมอ เพราะถือว่าคนจรไม่ค่อยรู้ราคาค่าโดยสาร

**๒) คนไทยคงจะพูดภาษาอังกฤษเก่งทุกคน เพราะผมเห็นบ๊อยที่โรงแรมสยามฉวนพูด
ภาษาอังกฤษเก่งทั้งนั้น**

ตามตัวอย่างนี้ก็เช่นกัน บ๊อยที่โรงแรมสยามมิใช่ตัวแทนที่ดีที่จะใช้สรุปว่าคนไทย
พูดภาษาอังกฤษเก่งหรือไม่ เพราะตามปกติของโรงแรมที่ชาวต่างชาติมาพัก มักจะคัดเลือกผู้ที่
พูดภาษาอังกฤษเก่งมาเป็นบ๊อย แต่การที่บ๊อยที่โรงแรมนี้พูดภาษาอังกฤษเก่ง มิได้หมายความว่า
คนไทยทั่วไปจะต้องพูดภาษาอังกฤษเก่งตามไปด้วย

๓.๓ อ่างสิ่งที่เกิดก่อนว่าเป็นสาเหตุของสิ่งที่เกิดตามมาทีหลัง

จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เราพบว่ามีปรากฏการณ์อย่างน้อยสองอันเกิดขึ้น
ต่อเนื่องกัน โดยเมื่อมีปรากฏการณ์อย่างหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว ก็จะมีปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งเกิด
ตามมา จึงทำให้สรุปว่าปรากฏการณ์แรกเป็นสาเหตุให้เกิดปรากฏการณ์หลังหรืออันแรกเป็น
เหตุ ส่วนอันหลังเป็นผล เช่น

เห็นแสงฟ้าแลบแล้วตามมามีการได้ยินเสียงฟ้าร้อง จึงสรุปว่า “ฟ้าแลบเป็นสาเหตุให้
เกิดฟ้าร้อง”

จากตัวอย่างนี้ ถ้าสังเกตความต่อเนื่องของปรากฏการณ์ก็ชวนให้เข้าใจว่าน่าจะเป็น
อย่างนั้น แต่วิชาวิทยาศาสตร์จะอธิบายได้ว่าฟ้าแลบมิได้เป็นสาเหตุของฟ้าร้อง หากแต่ปรากฏ
การณ์ทั้งสองนี้เป็นผลมาจากประจุไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์จากเมฆก้อนหนึ่งกระโดดผ่านอากาศไปยัง
เมฆอีกก้อนหนึ่ง เป็นผลให้อากาศแยกตัวออกจากกัน จึงเกิดเสียงดังเป็นฟ้าร้อง ฉะนั้นฟ้าแลบ
และฟ้าร้องจึงเป็นผลมาจากสาเหตุอันเดียวกัน แต่เนื่องจากแสงเดินทางได้เร็วกว่าเสียง เราจึง
เห็นแสงฟ้าแลบก่อนแล้วตามมามีการได้ยินเสียงฟ้าร้อง หากใช้ฟ้าแลบเป็นสาเหตุของฟ้าร้อง
แต่อย่างใดไม่

ปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ที่มักสรุปให้เข้าใจผิด ๆ กันอยู่เสมอ เช่น
กล่าวว่า “กลางคืนทำให้เกิดกลางวันหรือกลางวันทำให้เกิดกลางคืน” ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์
ทั้งสองนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน เมื่อปรากฏการณ์แรกสิ้นสุดลงปรากฏการณ์หลังก็เกิดตามมา แต่
วิชาภูมิศาสตร์จะอธิบายว่าการเกิดกลางวันและกลางคืนมาจากสาเหตุอันเดียวกัน คือ โลกหมุน
รอบตัวเอง เมื่อหันด้านใดเข้าหาดวงอาทิตย์ก็จะทำให้เป็นกลางวัน ส่วนอีกด้านที่อยู่ตรงข้ามก็

จะเป็นกลางคืน

จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดตามกันในลักษณะนี้ แล้วเชื่อว่าอันหนึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอีกอันหนึ่ง ทำให้เกิดการหลงเชื่ออย่างงมงายมากมาย เช่น เวลาเกิดจันทรุปราคาขึ้น เมื่อชาวบ้านช่วยกันตีเกราะเคาะฆ้อง ปรากฏการณ์นั้นก็ค่อย ๆ หายไป จึงสรุปว่าการตีเกราะเคาะฆ้องสามารถทำให้พระราหูคายพระจันทร์ออกมาได้ แล้วเชื่อกันต่อ ๆ มาว่า เมื่อมีปรากฏการณ์นี้เมื่อใดก็จะมีเกราะเคาะฆ้องกันทุกคราวไป

ฯลฯ

ตามหลักเหตุผลที่ถูกต้อง เมื่อมีปรากฏการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ก่อนที่จะด่วนสรุปว่าเป็นสาเหตุของกันและกันหรือไม่ ควรจะได้ตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน เพราะบางครั้งแม้จะเกิดต่อเนื่องกันแต่ก็มิได้หมายความว่า เป็นสาเหตุของกันและกันเสมอไป แต่บางครั้งปรากฏการณ์บางอย่างก็อาจจะมีสาเหตุต่อเนื่องกันอยู่บ้างเหมือนกัน เช่น เมื่อตอนกลางวันเราเดินตากฝน ครั้นกลับมาถึงบ้านตอนเย็นก็เป็นหวัด ฉะนั้นเมื่อเห็นใครเป็นหวัดเราก็มักสรุปว่าคงตากฝนมาแน่ การสรุปเช่นนี้อาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป เพราะการเป็นหวัดมิได้มีสาเหตุมาจากการตากฝนเพียงอย่างเดียว อาจมีสาเหตุอื่นแทรกซ้อนอยู่ด้วย เช่น ร่างกายอ่อนแอหรือติดเชื้อหวัดมาก่อน ครั้นตากฝนซ้ำเข้าอีกอาการของหวัดก็ปรากฏให้เห็น แต่จะสรุปว่าการเป็นหวัดมีสาเหตุมาจากการตากฝนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ การปักใจเชื่อและสรุปง่าย ๆ เช่นนี้ ทำให้ปิดโอกาสที่ค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปรากฏการณ์นั้น ๆ ก็ได้

๓.๔ การเปรียบเทียบผิดแง่

การอ้างเหตุผลในบางครั้ง อาจจะเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อต้องการใช้เล่ห์เหลี่ยมให้ผู้อื่นงงงันและหลงกล ผู้อ้างมักจะยกแง่หนึ่งแง่ใดขึ้นมาเป็นข้ออ้าง แล้วสรุปในแง่อื่นที่ไม่เกี่ยวกับข้ออ้าง เราเรียกการอ้างเหตุผลในลักษณะนี้ว่าการเปรียบเทียบผิดแง่เช่น

- ๑) บ้านเป็นโรงเรียนแห่งแรกของเด็ก ฉะนั้นไม่ต้องให้เด็กเข้าโรงเรียน แค้อยู่บ้านก็มีความรู้

จะเห็นได้ว่า “บ้าน” เป็น “โรงเรียนแห่งแรก” ในแง่ของการปูพื้นฐานทางด้านจิตใจดูแลให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น เป็นคนดีมีคุณธรรม แต่ “โรงเรียน” ในความหมายหลัง

หมายถึงสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางวิชาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งทางบ้านไม่สามารถจะให้
ได้คือเพียงพอ

- ๒) สามีเป็นช่างทำหน้า ภรรยาเป็นช่างทำหลัง ทำหน้าย่อมอยู่ก่อนทำหลัง ฉะนั้น
ภรรยาต้องเชื่อฟังและตามหลังสามี

จะเห็นได้ว่าในข้ออ้างเปรียบเทียบในแง่ของ“ตำแหน่งที่ตั้ง”ว่าทำหน้าตั้งอยู่ก่อนทำ
หลัง แต่ในข้อสรุปเปรียบเทียบในแง่ของ “การทำหน้าที่” อันที่จริงแม้ว่าทำหน้าจะตั้งอยู่ก่อน
ทำหลัง แต่ในแง่ของการทำหน้าที่ มิใช่ว่าทำหน้าจะทำหน้าที่ก่อนทำหลังหรือกำหนดหน้าที่
ให้แก่ทำหลังแต่อย่างใด ทั้งทำหน้าและทำหลังต่างช่วยกันทำหน้าที่ไปพร้อมๆกัน แต่ทำหน้าที่
ที่กันคนละอย่าง จะสรุปว่าเมื่อทำหน้าอยู่ก่อนทำหลังแล้ว ภรรยาจะต้องเชื่อฟังและตามหลัง
สามีหาได้ไม่ เพราะในครอบครัว สามีมีหน้าที่อย่างหนึ่ง ส่วนภรรยามีหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง
ต้องช่วยกันทำ ถ้ามีปัญหาก็ต้องปรึกษากัน เหตุผลของฝ่ายใดคิดว่าการทำตาม มิใช่ว่ามอบให้
สามีเป็นผู้นำทุกเรื่องไป โดยข้ออ้างเพียงว่า “สามีเป็นช่างทำหน้า ภรรยาเป็นช่างทำหลัง”

๓.๕ การเล่นแง่อย่างผิด ๆ

การอ้างเหตุผลบางครั้ง ผู้อ้างใช้เล่ห์เหลี่ยมพลิกแพลงเล่นแง่ให้ฝ่ายคนได้เปรียบ
ในทุกทาง ข้ออ้างนั้นสามารถพลิกแพลงสรุปได้ทั้งสองแง่ และทั้งสองแง่ต่างก็เลือกสรุปได้
เหมือนกัน คือ เลือกสรุปตามความพอใจของผู้อ้างได้เสมอ ดังตัวอย่างที่เล่ากันว่า ครั้งหนึ่ง
อาจารย์โชพิศค์คนหนึ่ง เทียวเร่ร้อนสอนวิชาวาทศิลป์ โดยโฆษณาหาลูกศิษย์ว่า ถ้าใครสมัคร
เรียนกับเขา จะคิดค่าเล่าเรียนเพียงครึ่งหนึ่งก่อน ต่อเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วและมีเรื่องขึ้นศาล
ครั้งแรก ถ้าชนะความจึงค่อยมาเสียค่าเล่าเรียนอีกครั้งที่เหลือ แต่ถ้าแพ้ความก็ไม่ต้องเสียอีกเลย
ปรากฏว่ามีชายหนุ่มคนหนึ่งมาสมัครเรียน และเรียนจนจบหลักสูตร แต่เวลาล่วงเลยมานานชาย
ผู้นี้ก็พยายามหลบเลี่ยงไม่ยอมขึ้นศาลมาตลอด อาจารย์อครนทนไม่ไหว จึงไปขู่ให้ศิษย์ยอมจ่าย
ค่าเล่าเรียนเสียโดยดี มิฉะนั้นจะทำการฟ้องร้องเพื่อให้ศิษย์ต้องขึ้นศาล เพราะคดีนี้อาจารย์ฟ้อง
เรียกค่าเล่าเรียนส่วนที่ค้างชำระ ถ้าศิษย์ไม่ยอมเสียเวลาขึ้นศาลก็ให้ชำระค่าเล่าเรียนเสียแต่โดย
ดี

แต่ด้วยเหตุที่ศิษย์ผู้รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของอาจารย์ จึงได้โต้แย้งว่าถ้าอาจารย์นำตัวเขาไปขึ้นศาลก็จะหมกมิดที่ที่จะได้รับค่าเล่าเรียนส่วนที่เหลืออีกต่อไป เพราะถ้าเขาแพ้ความในครั้งแรกที่ขึ้นศาลเขาก็ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนตลอดไปตามที่สัญญาไว้ แต่ถ้าเขาชนะความเขาก็ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนอีกเช่นกัน เพราะไม่มีศาลที่ไหนที่จะตัดสินให้ฝ่ายที่ชนะต้องปฏิบัติตามคำฟ้องของฝ่ายโจทก์

จากตัวอย่างที่ยกมาให้ดูนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการเล่นแง่อย่างผิด ๆ คือ ทั้งฝ่ายอาจารย์และศิษย์ ต่างก็พยายามสรุปเอาทั้งสองแง่ และทั้งสองแ่งนั้นสามารถเลือกสรุปให้เข้าข้างตนเอง ดังเหตุผลของฝ่ายอาจารย์และฝ่ายศิษย์ที่ต่างฝ่ายต่างนำมาอ้างเพื่อหักล้างต่อสู้กันดังนี้

เหตุผลของอาจารย์	ถ้าศิษย์แพ้	ต้องเสียค่าเล่าเรียน ตามสัญญา
	ถ้าศิษย์ชนะ	ต้องเสียค่าเล่าเรียน ตามคำสั่งศาล
เหตุผลของศิษย์	ถ้าศิษย์ชนะ	ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ตามคำสั่งศาล
	ถ้าศิษย์แพ้	ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ตามสัญญา

จึงเกิดปัญหาว่าจะใช้ คำสั่งศาล หรือ สัญญา เป็นตัวตัดสินกันแน่ โดยให้เลือกเอาแง่หนึ่งแง่ใดเพียงแง่เดียว ตามปกติถ้ามีเรื่องขึ้นศาลจะต้องถือเอาคำสั่งศาลเป็นตัวชี้ขาด ในกรณีที่ทำสัญญากันไว้ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าสัญญานั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าสัญญามีผลสมบูรณ์ศิษย์ก็ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เพราะเงื่อนไขแห่งสัญญาระบุไว้ว่าจะเสียค่าเล่าเรียนก็ต่อเมื่อมีเรื่องขึ้นศาลครั้งแรกและชนะความเท่านั้น แต่ในขณะที่ศาลตัดสินศิษย์ยังไม่ชนะความ จึงยังไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน ถ้าอาจารย์อยากได้เงินส่วนที่เหลือก็ต้องฟ้องอีกครั้งหนึ่งให้ศิษย์ปฏิบัติตามสัญญา เพราะศิษย์ได้ชนะความในครั้งแรกแล้ว แต่ถ้าศาลวินิจฉัยว่าสัญญาที่ทำกันไว้ไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายก็ต้องตัดสินยกฟ้อง ศิษย์ก็ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนอีกต่อไป

ประเด็นที่ถกเถียงกันระหว่างศิษย์กับอาจารย์คู่นี้จึงไม่น่าจะอยู่ที่ว่าศิษย์จะต้องเสียค่าเล่าเรียนหรือไม่ แต่ควรจะเป็นประเด็นที่ว่าสัญญาที่ทำกันไว้เป็นนิติกรรมที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ แต่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มาเล่นแง่โต้แย้งกันนอกประเด็น จึงเรียกว่าเป็น “การเล่นแง่อย่างผิด ๆ”

๓.๖ การรวมหมู่

ลักษณะของการรวมหมู่ คือ การอนุมานส่วนรวมเอาจากส่วนย่อย ถ้าเห็นว่าส่วนย่อยมีลักษณะเช่นไร เมื่อนำมารวมกันเข้า ก็จะทำให้ส่วนรวมที่ได้จะต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับส่วนย่อยนั้น คำว่า “การรวมหมู่” มิได้มีความหมายเหมือนกับการหยิบเอาก้อนหินเล็ก ๆ จำนวน ๕๐ ก้อนซึ่งมีลักษณะแข็งมาวางรวมกันเข้าเป็นกองแล้วสรุปว่าก้อนหินทั้งกองนี้จะต้องแข็ง แต่คำว่า “รวมหมู่” ในที่นี้หมายถึงการรวมเข้าเป็น “องค์รวม” มีเอกภาพเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันในแง่ต่าง ๆ การรวมหมู่ตามความหมายนี้ ถ้าส่วนย่อยมีลักษณะเช่นไรครั้นเมื่อรวมกันเข้าแล้ว จะอนุมานว่าส่วนรวมจะต้องมีลักษณะเหมือนส่วนย่อยไม่ได้ เพราะยังมีเงื่อนไขปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องอีกมากมายที่จะทำให้ไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ เช่น กล่าวว่ “เรามีเครื่องตกแต่งตัวนแต่สวย ๆ ทั้งนั้น เมื่อนำมาประกอบเป็นเวทีจะต้องสวยงามแน่” อันที่จริงในการตกแต่งเวทีแม้จะมีเครื่องตกแต่งสวย ๆ แต่ถ้าวางไม่ถูกที่ ไม่สอดคล้องกลมกลืนกัน ฯลฯ อาจจะทำให้ไม่สวยหรือน่าเกลียดไปเลยก็ได้ ตัวอย่างอื่น ๆ เช่น มีคนพูดกันว่านักฟุตบอลในทีมนี้แต่ละคนล้วนมีความสามารถเฉพาะตัวสูงทั้งนั้น ฉะนั้นฟุตบอลทีมนี้จะต้องเล่นดีแน่ การที่นักฟุตบอลแต่ละคนมีความสามารถเฉพาะตัวสูงก็ตาม แต่ครั้นเมื่อรวมกันเข้าแล้วอาจจะเล่นไม่ดีก็ได้ถ้าเล่นไม่เข้าหากัน หรือต่างคนต่างเล่นโดยไม่คำนึงถึงเรื่อง “ทีมเวิร์ค”

๓.๗ การแยกหมู่

การแยกหมู่มีลักษณะตรงข้ามกับการรวมหมู่ คือ เป็นการอนุมานส่วนย่อยเอาจากส่วนรวม กล่าวคือ ถ้าส่วนรวมมีลักษณะเช่นไรก็อนุมานเอาว่าส่วนย่อยแต่ละอันจะต้องมีลักษณะเหมือนส่วนรวมนั้นด้วย ที่จริงลักษณะของส่วนรวมอาจจะปรากฏในในส่วนย่อยมากบ้าง น้อยบ้าง หรืออาจจะไม่ปรากฏเลยก็ได้ จะอนุมานเอาว่าส่วนย่อยจะต้องมีลักษณะเหมือนส่วนรวมไม่ได้ เช่น กล่าวว่ “เกณฑ์รายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนไทย ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี นั้นย่อมแสดงว่านายคำ จะต้องมียาได้ ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปีด้วย” การกล่าวสรุปเช่นนี้ไม่อาจยอมรับในเชิงเหตุผลได้ จริงอยู่เมื่อนายคำจะเป็นคนไทยคนหนึ่ง แต่เขาไม่จำเป็นต้องมียาได้เท่านี้ อาจจะมียาหรือน้อยกว่านี้ หรืออาจจะไม่มีรายได้เลยก็ได้ เพราะบังเอิญเขาเป็นคนพิการ แขนขาด้วน และตาบอดทั้งสองข้าง ไม่สามารถประกอบอาชีพใด ๆ ได้ และต้องอาศัยพ่อแม่หรือญาติพี่น้องอยู่ตลอดเวลา

๓.๘ การสรุปแบบหัวรุนแรง

คนบางคนอาจจะเป็นประเภทหัวรุนแรง คือ มองและสรุปปัญหาสุดโต่งไปทางด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียว ไม่มีการประนีประนอม ไม่มีคำว่าทางสายกลาง อะไรที่จะถือว่าเป็นได้ จะต้องมีส่วนดีทั้งหมด ไม่มีส่วนเสียเจือปนเลย ถ้าเลวก็เลวหมด ถูกก็ถูกหมด ผิดก็ผิดหมด ปฏิเสธก็ปฏิเสธหมด ฯลฯ แต่ถ้าจะพิจารณาตามความเป็นจริงแล้วจะไม่มีอะไรที่ สุดโต่ง ไปด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียวดังกล่าวนี้อยู่เลย การกระทำที่เรียกว่า “ดี” มิใช่ว่าไม่มีส่วนที่ “เลว” แต่เป็นการกระทำที่มีส่วนดีมากกว่าส่วนเลว ข้อเสนอที่ยอมรับได้มิได้หมายความว่าไม่มีส่วนใดที่ต้องปฏิเสธ แต่เป็นข้อเสนอที่มีทั้งส่วนที่ยอมรับได้และยอมรับไม่ได้ แต่หลังจากประนีประนอมกันแล้วมีส่วนที่ยอมรับได้มากกว่าส่วนที่ยอมรับไม่ได้

แต่สำหรับบางคนไม่มีคำว่าถ้อยที่ถ้อยอาศัย พยายามสรุปไปในทางหัวรุนแรงเพียงด้านเดียว ข้อเสนอแบบนี้จึงไม่อาจยอมรับในทางเหตุผลได้ เช่น กล่าวว่า “มีตำรวจแล้วยังปราบโจรไม่หมด ก็สมควรยุบสำนักงานตำรวจแห่งชาติทิ้งเสียเลย” หรือ “เลือกผู้แทนไปแล้วยังยากจนอยู่เหมือนเดิม ทบสภาทิ้งไปเลย” การสรุปแบบนี้เรียกว่าสรุปแบบหัวรุนแรง เพราะการมีตำรวจมิได้หมายความว่าต้องปราบโจรได้หมดสิ้น ไม่มีตำรวจที่ไหนในโลกนี้ที่ทำได้เช่นนั้น ถึงแม้ปราบโจรไม่หมด แต่ถ้าปราบได้ส่วนหนึ่งก็จะช่วยให้สังคมสงบสุขไปได้ส่วนหนึ่งเช่นกัน ฉะนั้นการมีตำรวจจึงคิดว่าไม่มีเสียเลย ส่วนกรณีที่สองที่อ้างว่าเลือกผู้แทนไปแล้วยังยากจนอยู่เหมือนเดิม สมควรที่จะยุบสภาทิ้งไปเลยนั้น ผู้อ้างเหตุผลมีทัศนะว่าถ้าเลือกผู้แทนไปแล้วจะต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างหมดสิ้นรวมทั้งความยากจน ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วคงไม่มีผู้แทนในประเทศไหนในโลกที่สามารถทำได้ถึงขนาดนั้น เพราะปัญหาความยากจนถ้าพิจารณากันให้ลึกซึ้งแล้วจะเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันหลายด้าน ทั้งสาเหตุจากภายในและภายนอกประเทศ การเลือกผู้แทนจึงมิใช่ให้ไปทำหน้าที่ขจัดความยากจนเพียงอย่างเดียว แต่ให้ไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย ควบคุมการทำงานของรัฐบาล ให้ช่วยแก้ปัญหาให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิมภายใต้เงื่อนไขปัจจัยในขณะนั้น ๆ ถิ่นนับว่าดีพออยู่แล้ว ดีกว่าที่จะปล่อยให้อำนาจตกอยู่ในมือของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเพียงกลุ่มเดียวที่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของราษฎรขึ้นมาบริหารประเทศ

๓.๕ การอ้างแบบครอบจักรวาล

ลักษณะของการสรุปเหตุผลแบบครอบจักรวาล หมายถึง การสรุปเหตุผลแบบกว้างๆ โดยไม่แยกแต่ละประเด็นให้ชัดเจน การสรุปเหตุผลแบบนี้อาจถูกโต้แย้งได้โดยที่ผู้พูดนำเอา คำพูดของฝ่ายแรกมาแยกแยะแล้วโต้แย้งประเด็นดังกล่าว เช่น

ชายคนหนึ่งอ้างว่า “รัฐบาลไม่ควรตั้งงบประมาณบำรุงศาสนาอีกต่อไป ควรนำเงินจำนวน นั้นไปส่งเสริมด้านเศรษฐกิจดีกว่า”

ชายคนหนึ่งแย้งว่า “ผมขอแยกประเด็น ถ้าความเจริญของชาติขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจเพียง อย่างเดียวผมเห็นด้วย แต่ถ้าความเจริญของชาติขึ้นอยู่กับศีลธรรมของประชาชน ผมขอคัดค้าน แต่ทว่าศาสนาช่วยบำรุงศีลธรรมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพกว่ากำลังของตำรวจมากนัก เพราะฉะนั้นผมเห็นว่ารัฐบาลควรตั้งงบประมาณบำรุงศาสนาต่อไป”

หรือมีคนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าจะส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนให้มีบทบาทและมีส่วน ร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เช่น ให้ช่วยจับโจรผู้ร้ายแทนตำรวจ แต่ไม่ อนุญาตให้ประชาชนพกปืนนโยบายนี้ก็ไร้ผล”

มีอีกคนหนึ่งแย้งว่า “แต่ถ้าอนุญาตให้ประชาชนพกปืนได้ คดีฆ่ากันตายก็จะเกิดขึ้นทุกวัน ยิ่งกว่าเคนเท็กซัส ฉะนั้นผมขอคัดค้าน เห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ประชาชนพกปืน”

การอ้างเหตุผลตามตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการอ้างและสรุปแบบครอบจักรวาล ยากที่จะยอมรับได้ ถ้าจะปรับปรุงให้ดีขึ้นจะต้องแยกแยะแต่ละประเด็นให้เห็นชัดเจนว่าอัน ไหนยอมรับได้หรือไม่ได้ และเพราะเหตุผลใดจึงยอมรับได้หรือไม่ได้

๓.๑๐ การอ้างความลำเอียง

ลักษณะของการอ้างความลำเอียง คือ ผู้อ้างมักจะให้ข้อมูลเพียงด้านเดียวของสิ่งที่ กล่าวถึง ถ้าเขารักชอบหรือเข้าข้างสิ่งนั้น เขาก็เลือกให้เฉพาะข้อมูลเพียงด้านดี โดยปิดบังด้าน ไม่ดีไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังพลอยเห็นดีตามไปด้วย ในทางตรงข้ามถ้าเขาไม่ชอบหรือไม่เข้าข้าง ก็ จะเลือกให้เฉพาะข้อมูลด้านไม่ดี ปกปิดด้านดีไว้หมดสิ้น เช่น ร้านที่ขายรถฝรั่งจะบอกว่า “รถ ฝรั่งดีกว่ารถญี่ปุ่น เพราะแข็งแรงทนทานกว่า ไม่ต้องเสียเงินซ่อมบ่อย ๆ ระบบความปลอดภัย ดีกว่า” เป็นต้น ครั้นไปที่ร้านขายรถญี่ปุ่นเขาจะบอกว่า “รถญี่ปุ่นดีกว่ารถฝรั่ง เพราะราคาไม่

แพง กินน้ำมันน้อย เครื่องอะไหล่หาง่าย เป็นรถตลาด สามารถเปลี่ยนมือได้ตามที่ต้องการ” เป็นต้น หรือตัวอย่างอื่น ๆ เช่น พุดว่า “ผมว่าชนบทดีกว่าในเมือง เพราะธรรมชาติสวยงาม อากาศไม่เป็นพิษ คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหมือนพี่น้องกัน” ส่วนอีกคนแย้งว่า “ผมว่าในเมืองดีกว่าชนบท เพราะการคมนาคมสะดวก โจรผู้ร้ายไม่ชุกชุม มีบริการสาธารณสุขที่ดีกว่า”

จะเห็นได้ว่าทั้งสองตัวอย่างนี้ต่างก็บกพร่องในด้านเนื้อหา คือ ให้นเนื้อหาโดยความลำเอียง เลือกให้เฉพาะด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียว แล้วสรุปว่าสิ่งหนึ่งดีกว่าอีกสิ่งหนึ่ง จึงไม่อาจยอมรับได้ในเชิงเหตุผล ถ้าจะให้ยอมรับได้ จะต้องให้ข้อมูลเที่ยงตรงให้ครบทุกด้าน แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันเพื่อประเมินสรุปตัดสินว่าอันไหนดีกว่าอันไหน

๔. แพล-ละซี ด้านภาษา

คำว่า **แพล-ละซี** ด้านภาษา : Webster's Dictionary อธิบายว่า หมายถึง การอ้างเหตุผลบกพร่องอันเนื่องมาจากใช้คำกำกวม หรือ ไม่ก็อ้างเหตุผลบกพร่องเพราะใช้ภาษาไม่ถูกต้อง (Verbal fallacy : Unsound reasoning that uses words ambiguously or otherwise violates a condition for the proper use of language in argument.)(Webster's Dictionary, 1965 : 2542) กล่าวคือ ตามปกติของการใช้เหตุผลแต่ละครั้งจะต้องสื่อสารผ่านทางภาษา จึงกล่าวได้ว่าภาษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการใช้เหตุผลทั้งต่อฝ่ายผู้สื่อและผู้รับ แม้ว่าฝ่ายผู้สื่อจะมีความคิดและเหตุผลดีเพียงใด แต่ถ้าไม่รู้จักเลือกใช้ภาษาสื่อความหมายที่กระจ่างแจ้งและรัดกุมเพียงพอ ก็จะทำให้ผู้รับไม่เข้าใจเหตุผลนั้น หรืออาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากที่ผู้สื่อต้องการได้ หรือบางครั้งแม้ฝ่ายผู้สื่อจะเลือกใช้ภาษาสื่อเหตุผลที่รัดกุมและกระจ่างแจ้งเพียงพอแล้ว แต่ถ้าฝ่ายผู้รับมีพื้นฐานทางด้านภาษาไม่ดีพอ ก็อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้เช่นกัน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาษานอกจากจะเป็น “เครื่องมือ” ในการใช้เหตุผลแล้วยังเป็น “อุปสรรค” ต่อการเข้าใจเหตุผลอีกด้วย ตามปกติของการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน มีอยู่บ่อยครั้งที่เราใช้ภาษาโดยขาดความรอบคอบระมัดระวัง ทั้งนี้เพราะมุ่งเพียงให้สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจกันเท่านั้น จึงทำให้ผู้ไม่ปรารถนาดีบางคนหยิบฉวยเอาข้อบกพร่องทางภาษาดังกล่าวนั้นมาหักล้างโต้แย้งเราได้ เราจึงเรียกการใช้เหตุผลบกพร่องที่เข้าตามลักษณะนี้อีกอย่างหนึ่งว่า “การใช้เหตุผลบกพร่องเพราะการใช้ภาษา

บทประพันธ์” ซึ่งพอจะแยกออกกล่าวเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ดังนี้ (ดู อำนวย ชัยโยธา, ๒๕๔๑ : ๑๘๗ - ๒๐๐)

๔.๑ การใช้คำกำกวม

คำว่า “คำกำกวม” หมายถึงคำที่มีความหมายไม่ชัดเจน หรือคำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย คำกำกวม แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ คำที่มีความหมายหลายนัย(Ambiguity) กับคำที่มีความหมายไม่ตายตัว (vagueness) ซึ่งจะแยกกล่าวแต่ละประเภทดังนี้

๔.๑.๑ คำที่มีความหมายหลายนัย : หมายถึง คำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย ถ้าใช้ในบริบท (context) หนึ่ง จะมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ถ้าใช้ในอีกบริบทหนึ่งจะมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีบ่อยครั้งเมื่อสื่อออกไปในต่างบริบทกันก็จะก่อให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดได้ง่าย ดังตัวอย่างเช่น

๑) ชายผู้นี้เป็น คนยิว

คำว่า คนยิว ในที่นี้ อาจจะหมายถึง คนเห็นแก่ตัว หรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายถึง คนที่มีเชื้อสายยิว ก็ได้

๒) คนที่จับเชือกควรจะเป็น คนสาว

คำว่า คนสาว ในที่นี้อาจจะหมายถึง หญิงสาว หรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายถึง คนที่ทำหน้าที่เป็นผู้สาวเชือก ก็ได้

๓) กรุงเทพฯ ฯ ทุกวันนี้ ดอกจิวบานสะพรั่ง

คำว่า ดอกจิว ในที่นี้ อาจจะหมายถึง ดอกไม้ชนิดหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายถึง การสำส่อนทางเพศกันมาก ก็ได้

๔) เรื่อง ตา

เก่งเห็นป่องกำลังขี้ ตา จึงถามด้วยความเป็นห่วงว่า ตา เธอเป็นอะไร ?

ป่อง : ตา ฉันเป็นกำนัน อยู่ที่สุพรรณบุรีนะซิ

เก่ง : ลูกตา เธอจะเป็นอะไร ?

ป๋อง : ลูกคา ก็แม่ฉันทะชิ ชายข้าวแกงอยู่ที่ตลาดไ่งละ

แก่งโมโท จึงเอามือทิ่ม ตา ป๋อง

ป๋อง : โอ๊ย นายจิ้ม ตา ฉันททำไม ?

แก่ง : ฉันทจิ้ม ตา เธอเมื่อไหร่ ตา เธออยู่ที่สุพรรณไม่ใช่หรอ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างนี้เพราะคำว่า ตา มีความหมายหลายนัยนั่นเอง

๕) เรื่องของ เสด็จ

เสด็จในกรมฯองค์หนึ่ง ใช้บ่าวไพร่ให้ไปตาม เสด็จในกรมฯอีกองค์หนึ่ง บ่าวไพร่
ไปกราบทูลว่า

เสด็จ ใช้ให้มาตาม เสด็จ ให้ เสด็จ

เสด็จ จะ เสด็จ หรือ ไม่ เสด็จ

ถ้า เสด็จ ไม่ เสด็จ , เสด็จ จะ เสด็จ มาเอง

จากคำกราบทูลนี้ ต้องการที่จะสื่อความหมายว่า เสด็จ ในกรมฯ องค์หนึ่ง ให้มา
ตาม เสด็จ ในกรมฯ อีกองค์หนึ่ง ให้ เสด็จ (ให้ไปหา) และให้ทูลถามว่า เสด็จ ในกรมองค์ที่ถูก
ตามหา จะ เสด็จ (จะไป) หรือ ไม่เสด็จ (ไม่ไป) ถ้า เสด็จ ในกรมฯ องค์ที่ถูกตามหา ไม่เสด็จ (ไม่
ไป) เสด็จ ในกรมฯอีกองค์หนึ่ง จะ เสด็จ มาเอง (จะมาหาเอง) แต่ด้วยเหตุที่คำว่า “เสด็จ” ในที่นี้
เป็นคำกำกวมชนิดที่มีความหมายหลายนัย คือมีมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยความหมายแรกทำ
หน้าที่เป็นคำนาม หมายถึง คำที่ใช้เรียกเจ้านายชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป ส่วนในอีกความหมาย
หนึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยา หมายถึง ไป/มา เช่น ไปหา หรือ มาหา เป็นต้น จึงทำให้ผู้ฟังที่ไม่เข้าใจ
ใจคำว่า “เสด็จ” ในแต่ละที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน จึงอาจจะเกิดความสับสนและเข้าใจผิดได้

๔.๑.๒ คำที่มีความหมายไม่ตายตัว : คำที่มีความหมายไม่ตายตัวต่างจากคำที่มี
ความหมายหลายนัยตรงที่อันแรกเป็นคำ ๆ เดียวกันแต่มีมากกว่าหนึ่งความหมาย ส่วนอันหลัง
เป็นคำที่มีเพียงความหมายเดียว แต่เป็นคำที่มีความหมายกว้างจนไม่สามารถที่จำกัดขอบเขตให้
ชัดเจนได้ ต่างคนต่างความรู้สึกอาจจะเข้าใจความหมายต่างกันก็ได้ เช่น เด็กวิ่งร่นกับคนชรา นั่ง
รถโดยสารคันไปเดียวกัน ซึ่งขณะนั้นไซเฟอร์จับด้วยความเร็ว ๑๒๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ไม่ทัน
ใจวิ่งร่นใจร้อน จึงตะโกนต่อว่าคนขับว่า “ช้าจัง” แต่ในขณะที่เดียวกันคนชรากลับตะโกนต่อว่า
คนขับว่า “เร็วจัง” หรือมีเรื่องเล่ากันเล่น ๆ ว่า เมื่อตำรวจจับชายคนหนึ่งในข้อหาขับรถด้วย

ความเร็ว ๑๕๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ชายผู้นั้นอ้างว่าเขาขับช้ามากเมื่อเทียบกับความเร็วของแสงที่เดินทางด้วยความเร็วถึง ๑๘๖,๐๐๐ ไมล์ต่อวินาที หรือเมื่อเปรียบเทียบกับเสียงที่เดินทางด้วยความเร็วถึง ๑,๑๐๐ ฟุตต่อวินาที เป็นต้น ตัวอย่างคำที่มีความหมายในลักษณะนี้ ส่วนมากมักเป็นคำที่ประเมินค่าด้วยความรู้สึก ต่างคนต่างความรู้สึกจะประเมินค่าต่างกันก็ได้ เช่น คำว่า เร็ว ช้า ร้อน เย็น เล็ก ใหญ่ เป็นต้น

๔.๒ การใช้ประโยคกำกวม

การใช้ประโยคกำกวมมีลักษณะคล้าย ๆ กับคำกำกวม แต่การใช้ประโยคกำกวมมักจะเน้นที่โครงสร้างของประโยค โดยที่คำแต่ละคำโดยตัวของมันเองจะมีความหมายชัดเจน แต่เมื่อนำมารวมเข้าเป็นประโยค ถ้าเรียงคำหรือใช้ในบริบทที่ไม่รัดกุมเพียงพอ ก็จะทำให้เข้าใจความหมายไขว่เขวได้ เช่น

๑) มีป้ายบอกว่า ขับช้า ๆ อันตราย

จุดประสงค์นี้ต้องการจะเตือนให้ขับรถช้า ๆ ด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจจะเกิดอันตรายได้ แต่อีกความหมายหนึ่งอาจชวนให้เข้าใจว่าจะต้องขับให้เร็ว เพราะถ้าขับช้า ๆ อาจเกิดอันตรายได้

๒) พ.ต.ต. เลี้ยง อำลาตัวเอง ที่โรงแรมก่อนเดินทางไปรับตำแหน่งใหม่ที่ต่างประเทศ

ประโยคนี้มีความหมายไม่ชัดเจน คือคำว่า *การเลี้ยงอำลาตัวเอง* ทำให้สงสัยว่าเอาตัวเองไปไว้ที่ไหน เมื่อไปต่างประเทศจึงไม่เอาตัวเองไปด้วย ถ้าจะปรับปรุงเสียใหม่ว่า *“พ.ต.ต. จัดงานเลี้ยงอำลาให้แก่ตัวเองก่อนที่จะเดินทางไปรับตำแหน่งใหม่ที่ต่างประเทศ”* ก็จะให้ความหมายชัดเจนขึ้นกว่าเดิม

๓) นิคเฉียงกับน้อยอยู่นานกว่าชั่วโมง ในที่สุด เขา โกรธขึ้นมา ก็กระโดดเตะอย่างแรง เขา หกสัมหน้าแล้ว

ประโยคนี้มีความหมายกำกวม เพราะสรรพนาม *เขา* ไม่ทราบว่า ใช้แทนนิคหรือน้อย จึงทำให้เข้าใจไม่ชัดเจนว่าใครกระโดดเตะใคร และใครหกสัมหน้าแล้ว วิธีแก้ อาจจะทำให้โดยใช้คำนามแทนสรรพนามเสียใหม่ดังนี้

“นึกถึงกับน้อยอยู่นานกว่าชั่วโมง ในที่สุดนึกโกรธขึ้นมา ก็กระโดดเตะอย่างแรง จนนึกหกล้มหน้าคว่ำ”

หรือ “นึกถึงกับน้อยอยู่นานกว่าชั่วโมง ในที่สุดนึกโกรธขึ้นมา ก็กระโดดเตะอย่างแรงจนน้อยหกล้มหน้าคว่ำ”

๔) น้อยวิ่งชนน้อยจนตกบันไดหัวแตก

ประโยคนี้มีความหมายกำกวม เพราะไม่ทราบว่าใคร น้อย หรือ น้อย ที่ตกบันไดหัวแตก วิธีแก้ อาจจะทำได้ดังนี้ “น้อยวิ่งชนน้อย น้อยเลยตกบันไดหัวแตก” หรือ “น้อยวิ่งชนน้อยจนน้อยตกบันไดหัวแตก”

๕) นายแดงรับประทานไก่ตาย

ประโยคนี้ทำให้เข้าใจได้สองอย่าง คือ นายแดงตายเพราะรับประทานไก่ หรือ นายแดงรับประทานไก่ที่ตายแล้ว วิธีแก้ อาจจะทำได้ดังนี้ “นายแดงรับประทานไก่จนทำให้เขาถึงแก่ความตาย” หรือ “นายแดงรับประทานไก่ที่ตายแล้ว”

๖) ยานี้กินแล้วแข็ง แรงไม่มี โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน

ประโยคนี้สื่อความหมายไม่ชัดเจนเพราะแบ่งวรรคตอนไม่ดี ทำให้เข้าใจว่าเมื่อรับประทานยานี้แล้ว จะทำให้ไม่มีริ้วแรง และยังมีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนอีกด้วย วิธีแก้ไขจะต้องแบ่งวรรคตอนเสียใหม่ว่า “ยานี้กินแล้วแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน”

๔.๓ การออกเสียงบกพร่อง

การออกเสียงบกพร่องคือการออกเสียงไม่ชัดเจนและการเน้นเสียงผิดที่ โดยปกติของความบกพร่องชนิดนี้มักจะเกิดขึ้นในภาษาพูด แต่บางครั้งอาจเกิดในภาษาเขียนได้เช่นกัน เช่น ในบทความ ข้อเขียน หรือการพูดหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์โดยการเน้นที่ตัวหนึ่งตัวใดให้มีขนาดโตเป็นพิเศษ จนอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ การออกเสียงบกพร่องแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ การออกเสียงบกพร่องเพราะออกเสียงไม่ชัดเจน และการออกเสียงบกพร่องเพราะเน้นเสียงผิดที่ ซึ่งจะได้แยกกล่าวแต่ละประเภทดังนี้

๔.๓.๑ การออกเสียงบกพร่องเพราะออกเสียงไม่ชัดเจน : คือ การออกเสียงไม่ชัดเจน เช่น ร, ล, หรืออักษรควบกล้ำอื่น ๆ เช่น

๑) โลงเขียนของเรากำลังปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างขนาดใหญ่ แต่นักเขียนไม่ได้ฟ้ามเลย

๒) ระวังอย่าไปทางฝานี้ะเคี้ยวถูกฟายผิด

๓) ฉันไม่มี คำไร ออกเสียงเป็น ฉันไม่มี คำใด

ฉันทำแล้ว ออกเสียงเป็น ฉันทำแล้ว

ไข่ออยู่ใน รัง ออกเสียงเป็น ไข่ออยู่ใน ลัง

ฉันยืนอยู่ข้าง ครู ออกเสียงเป็น ฉันยืนอยู่ข้าง กู

เธอ ปลิด กล้วยหรือยัง ออกเสียงเป็น เธอ บิด กล้วยหรือยัง

เขายืน กลาง ผ่าใบ ออกเสียงเป็น เขายืน กาง ผ่าใบ

๔) ปกติหา แหน มาเลี้ยงปลานิล, เขารักและหวง แหน ประเทศชาติ

หลานทำหน้าที่ แหน เมื่อป่าจับได้ว่าทำผิด, ไม่มีใครกำ แหน บุกรุกเคหสถาน

เห็นหมุ่สกุณา เพลา เข็น, พ่อบอกให้ เพลา ๆ การเที่ยวลงบ้าง

๔.๓.๒ การออกเสียงบกพร่องเพราะเน้นเสียงผิดที่ : คือ การออกเสียงโดยเน้นเสียงที่หนึ่งทีใดเป็นพิเศษจนอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เช่น

๑) สามวันจาก นารี เป็นอื่น

ประโยคนี้นี้ถ้าเน้นเสียงผิดที่จะก่อให้เกิดความหมายแตกต่างกัน เช่น อาจเน้นเสียงให้เข้าใจว่า “พอลากไปสามวัน นารีก็กลายเป็นอื่น” หรืออาจเน้นเสียงให้เข้าใจว่า “พอลากนารีไปสามวัน ผู้ชายก็กลายเป็นอื่น” บางครั้งนอกจากจะเน้นเสียงให้เกิดการเข้าใจผิดแล้ว การตัดตอนข้อความแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ก็อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้เช่นกัน เช่น

เวลาไปวัด ได้ยินพระเทศน์เรื่องศีลห้า ว่า...

การฆ่าสัตว์ ก็ดี, การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ก็ดี

การประพาศิษฏกเมียบเขา ก็ดี, การพูดปด ก็ดี

การดื่มสุราเมรัย สูบฝิ่น กินกัญชา ก็ดี ...

ข้อความนี้ถ้ายังฟังไม่จบ แล้วนำมาพูดโดยเน้นที่คำว่า ก็ดี ก็จะทำให้เข้าใจผิดว่า การกระทำในสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งดีทั้งสิ้น

๔.๔ การใช้คำย้อมสีและการตั้งสมญา

๔.๔.๑ การใช้คำย้อมสี : คำว่า “คำย้อมสี” (colored word) หมายถึงคำที่ก่อให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึก โดยอาจจะก่อให้เกิดความรู้สึก โกรธ เกลียด หึง หวง รัก ชิงชัง เป็นต้น โดยปกติมนุษย์จะตัดสินปัญหาหรือประเมินค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยเหตุผล เว้นเสียแต่ว่าเขาถูกกระตุ้นด้วยคำประเภท “ใส่สีตีไข่” จนเป็นผลให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม และตัดสินปัญหาหรือประเมินค่าด้วยอารมณ์แทน ผู้ที่รู้จักเลือกใช้คำย้อมสีได้เก่ง สามารถที่จะโน้มน้าวผู้ฟังให้เกิดอารมณ์ร่วมได้ง่าย อาจจะย้อมสีเพื่อกระตุ้นให้โกรธแค้นและลุกฮือขึ้นได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ฉะนั้นจึงถือได้ว่าคำย้อมสีเป็นตัวการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินปัญหาผิดพลาดไปจากหลักเหตุผลได้เสมอ

ตามปกติของการ ย้อมสี แต่ละครั้งจะมีองค์ประกอบดังนี้

- ๑) มีข้อเท็จจริง
- ๒) เลือกคำบางคำที่อาจกระตุ้นให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกเพื่อนำมาประกอบเข้ากับข้อเท็จจริงนั้น ทั้งนี้การที่จะเลือกใช้คำใดย้อมสุดแล้วแต่ว่าต้องการให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกร่วมไปในทางใด (ทางบวก หรือ ทางลบ)
- ๓) ผลที่ได้ ผู้ฟังตัดสินปัญหาตามอารมณ์ร่วม สมดังที่ผู้ตั้งต้องการ

ตัวอย่างการย้อมสี

๑ ข้อเท็จจริง	๒ ย้อมสี	๓ ความรู้สึกของผู้ฟัง
๑ หญิงสาวคนหนึ่งมีรูปร่างค่อนข้างอ้วน	๑ อ้วนตุ้ตะเหมือนตุ้มเดินได้ ๒ อวบอ้วนชวนอารมณ์	๑ ไม่น่ารัก ๒ ถึงอ้วนก็น่ารัก
๒ หญิงสาวคนหนึ่งมีรูปร่างค่อนข้างผอม	๑ ผอมเหมือนกึ่งแห้งเยอรมัน ๒ ผอมเหมือนไม้เตี้ยบตี	๑ ไม่น่ารัก ๒ ผอมจนน่าเกลียด
๓ ผู้ชายคนหนึ่งชอบดื่มเหล้า	๑ ดื่มประเภทกอกทองแดง ๒ เม้าห่าเป ๓ ดื่มพอเป็นกระสาย	๑ ดื่มจัด ชี๊มา เสียหาย ๒ ดื่มจัด ชี๊มา เสียหาย ๓ ถึงดื่มก็ไม่เสียหาย

ตามปกติจะมีการใช้คำข้อมลิตกันมากในบทความหรือข้อเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์ที่ดีก็มีมาก แต่ที่ไม่ดีก็มีอยู่มาก เมื่อรักหรือเกลียดใครก็มักจะเลือกใช้คำข้อมลิตจนทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมและตัดสินใจไปตามความต้องการของผู้เขียนนั้นได้

๔.๔.๒ การตั้งสมญา : “การตั้งสมญา” ถือว่าเป็นคำข้อมลิตประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ตั้งได้ขนานนามบุคคลอื่น โดยเลือกใช้คำบางคำที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกไปในทางบวกหรือลบตามความต้องการของผู้ตั้ง คำประเภทนี้ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรับสรูปว่าผู้ที่ถูกตั้งสมญามีลักษณะเหมือนกับคำที่ตั้งสมญานั้น ๆ ด้วย การที่ผู้อ่านหรือผู้ฟังด่วนสรูปเช่นนี้ เพราะเขาไม่ได้แยกข้อเท็จจริงจากคำข้อมลิตออกจากกัน เช่น ถ้านายกรัฐมนตรีท่านหนึ่งถูกตั้งสมญาว่าเป็น “นายกมะเขือเผา” ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามะเขือที่เผาไฟย่อมมีลักษณะอ่อนปวกเปียก ฉะนั้นถ้าเป็นนายกมะเขือเผา ก็ย่อมแสดงว่านายกรัฐมนตรีท่านนั้นอ่อนปวกเปียก ไม่กล้าตัดสินใจ เป็นต้น

การตั้งสมญาแบบนี้ถือเป็นการ พูดยุทธแบบประเมินค่า มิใช่พุดแบบให้ข้อเท็จจริง มิได้ให้รายละเอียดว่าที่อ่อนแอ นั้นอ่อนแออย่างไร อ่อนแอในเรื่องใด มีข้อมูลมากพอหรือไม่ที่จะยืนยันได้ว่าเป็นคนอ่อนแอ หรือบางทีตัวผู้พุดเองอาจทราบข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วด่วนสรูปโดยการประเมินค่าอย่างผิด ๆ ว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่อ่อนปวกเปียกแบบมะเขือเผา ครั้นต่อ ๆ มาสมญานี้ค่อย ๆ เข้าไป “ฟักตัว” ในความรู้สึกของประชาชนจนเห็นว่านายกรัฐมนตรีท่านนั้นเป็นคนอ่อนปวกเปียกจริง ๆ ก็ได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในบ้านเมืองมักจะเสียชื่อเสียงจากการตั้งสมญาของหนังสือพิมพ์มาตลอดแล้ว ถ้าคนใดที่หนังสือพิมพ์ชอบก็จะตั้งสมญาที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางดี เช่น “เป่าบันจิ้น” ซึ่งให้ความรู้สึกว่าเป็นวีรบุรุษ, “พญาอินทรี” ซึ่งให้ความรู้สึกว่าเป็นคนแผนสูง เหนือเมฆ ฉลาดล้ำลึก หรือ “ขงเบ้งทัพบก” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนฉลาด ล้ำลึก มองการณ์ไกล แต่ถ้าคนไหนที่หนังสือพิมพ์ไม่ชอบก็จะตั้งสมญาที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบ เช่น “ศรีธนญชวน” เพื่อที่จะสื่อให้ผู้ฟังไปเข้ากับภาพลักษณ์ของ “ศรีธนญชัย” ซึ่งเป็นคนที่ฉลาดแกมโกง, “ชาละวันสันหลังหวะ” เพื่อที่จะสื่อความหมายว่าเป็นผู้ที่มีเบื้องหลังไม่ดี, “รัฐบาลม้าไม้” สื่อความหมายว่าแต่เดิมทีคนทั่วไปคาดหวังว่าจะเป็น “อัศวินม้าขาว” เข้ามาช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ แต่ครั้งนี้เขาเข้าจริงก็เป็นได้แค่ “ม้าไม้” และตัวหัวหน้ารัฐบาลเองก็เป็นได้แค่ “ช่างทาสี” คือ เขาคนที่มีประวัติค้างพริ้วไม่เป็นที่ยอมรับของ

ตั้งคมมาทาสีเสียใหม่เพียงให้ดูดีขึ้น ทั้งที่คน ๆ นั้นมิใช่คนคิดจริง, “สาระแนหน้าจอ” ให้ความหมายในทางลบว่าทำอะไรน่ะอะไรหนอยก็ชอบดีน่องร้องป่าวให้ ที.วี. ไปทำข่าวเสมอ, รัฐมนตรีหญิงท่านหนึ่งถูกตั้งสมญาว่า “อุยฉาย” ซึ่งสื่อความหมายว่าทำงานแบบเอาหน้าไปวัน ๆ ไม่เป็นชิ้นเป็นอันอะไร หรือผู้นำฝ่ายค้านถูกตั้งสมญาว่า “มือปิ่นเป่าสะอาด” เพื่อสื่อความหมายว่าทำหน้าที่ไม่สมกับเป็นมือปิ่น ไม่เคยมีโอกาสดูขี้เป่า เพราะหาจุดแข็งเป่าไม่เจอ หรือหาเป่าไม่เป็น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไร้ฝีมือของมือปิ่นคนนั้น เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วคนส่วนมากมักจะเชื่อตามหนังสือพิมพ์ และเชื่ออย่างขาดวิจรรณญาณ เพราะถือว่าสถาบันหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันที่มีเกียรติ เชื่อถือได้ เป็นแหล่งที่ใกล้ชิดข้อมูล แต่ในหมู่นักหนังสือพิมพ์เองก็มีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกัน บางคนยังติดอยู่ในอามิสตินข้างรางวัล เค็มไปคิ้วขมวดคิ้วเอียง มีโลภะ โทสะ และโมหะ จนทำให้ยกย่องหรือทับถมผู้อื่นเกินความเป็นจริง ทำคำให้เป็นข่าวหรือทำข่าวให้เป็นคำก็ได้ จนทำให้ผู้ที่ถูกใส่ร้ายได้รับความเสียหายมากต่อมากแล้ว จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ผู้ที่ศึกษาหลักเกณฑ์ศรกรวิทยาหรือหลักเกณฑ์การใช้เหตุผลพึงระมัดระวังเรื่องนี้ให้มาก อย่าด่วนยกย่องหรือประณามใครง่าย ๆ ไปตามคำข้อมติหรือการตั้งสมญานั้น ๆ

๕. แพล-ละชิ ด้านจิตวิทยา หรือ แพล-ละชิ เพราะการทิ้งเหตุผล

คำว่า *แพล-ละชิ* ด้านจิตวิทยา (Psychological fallacy) หรือ *แพล-ละชิ* เพราะการทิ้งเหตุผล หมายถึง การอ้างเหตุผลบกพร่องอันเนื่องมาจากสาเหตุทางด้านจิตวิทยา หรือ การอ้างเหตุผลบกพร่องอันเนื่องมาจากนำเอาสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผลมาเป็นเครื่องตัดสินแทนเหตุผล โดยปกติของอ้างเหตุผลบกพร่องชนิดนี้จะมีลักษณะแตกต่างจากการอ้างเหตุผลบกพร่องด้านอื่น ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น ตรงที่ความบกพร่องข้างต้นเกิดจากการไม่รู้จักใช้เหตุผลหรือใช้ไม่ถูกต้องตามแบบแผนของเหตุผล, บกพร่องเพราะขาดความถูกต้องทางด้านเนื้อหา หรือบกพร่องเพราะภาษาเป็นเหตุ แต่ความบกพร่องชนิดหลังนี้มักเกิดจากสาเหตุทางด้านจิตใจหรืออารมณ์เป็นสำคัญ กล่าวคือ เมื่อจิตใจถูกกระตุ้น โน้มน้าวหรือชักจูงให้เกิดอารมณ์ร่วมบางอย่าง เช่น โกรธ เกลียดกลัว เลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น ก็เกิดคล้อยตาม และใช้อารมณ์นั้น ๆ เป็นเครื่องตัดสินปัญหาแทนโดยไม่คำนึงถึงว่าถูกต้องตามหลักเหตุผลหรือไม่ เช่น ถ้าถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธ ก็จะใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสินปัญหาแทนเหตุผล เป็นต้น จึงก่อให้เกิดความบกพร่องทางเหตุผล

ขึ้น เรียกว่า ความบกพร่องอันเนื่องมาจากสาเหตุทางด้านจิตวิทยาหรือ **แฟล-ละซี** ด้านจิตวิทยา และด้วยเหตุที่ความบกพร่องชนิดนี้เป็นการทิ้งเหตุผลเสียเฉย ๆ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **แฟล-ละซี** เพราะการทิ้งเหตุผล อันที่จริงถ้าการใช้เหตุผลบกพร่องครั้งใดที่ไม่สามารถจัดเข้ารูปแบบหนึ่งรูปแบบใดใน ๓ รูปแบบข้างต้น ก็พอจะอนุมานเข้าเป็น **แฟล-ละซี** เพราะการทิ้งเหตุผล ได้ทั้งสิ้น การอ้างเหตุผลบกพร่องชนิดนี้มีมากมายหลายลักษณะ แต่ที่จะหยิบยกมาให้ดูในที่นี้ก็เฉพาะเท่าที่พบเห็นกันอยู่บ่อย ๆ ในชีวิตประจำวันเท่านั้น ซึ่งพอจะแยกย่อยออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดู อำนวย ยัสโยธา, ๒๕๔๑ : ๒๑๑ - ๒๒๑)

๕.๑ การอ้างประเพณี

ประเพณี : เป็นวิถีดำเนินชีวิตที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้แต่อดีตแล้วสืบทอดสู่อนุชนรุ่นหลัง การที่ประเพณีใดสามารถดำรงอยู่ได้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่าประเพณีนั้น ๆ เป็น “เครื่องมือ” รับใช้ชีวิตและสังคม ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าประเพณีเป็นสิ่งที่ดีเสมอไป เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นในอดีต เพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น แต่ครั้นอยู่ต่อมาเงื่อนไขปัจจัยและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีเดิมนั้นอาจจะไม่เหมาะกับสภาพแวดล้อมใหม่ก็ได้ ฉะนั้นการอ้างประเพณีจึงมิใช่เป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป เช่น อ้างว่า “คุณจะต้องแต่งงานกับบุตรของฉันมิได้ เพราะประเพณีของเราห้ามหญิงสาวแต่งงานกับคนต่างเผ่า” หรือ ในสมัยโบราณชาวอินเดียถือประเพณีว่าหญิงที่แต่งงานแล้ว ถ้าเมื่อใดที่สามีตายก่อน หญิงนั้นจะต้องเผาตัวตายตามไปด้วย มิเช่นนั้นถือว่าทำผิดประเพณี สังคมจะรุมกันประณามหรือลงโทษให้ตายทั้งเป็น เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการอ้างประเพณีตามตัวอย่างที่ยกมาให้ดูนี้ไม่อาจเป็นที่ยอมรับอีกต่อไปได้

๕.๒ การอ้างสิ่งที่น่าเชื่อถือ

ตามปกติของการอ้างเหตุผลแต่ละครั้ง จะยอมรับได้หรือไม่ก็ต้องดูกันที่หลักฐานที่นำมาใช้อ้าง แต่สำหรับบางคนมิได้พิสูจน์กันที่หลักฐาน หากแต่ถือเอาสิ่งที่น่าเชื่อถืออย่างอื่นมาอ้างแทน เช่น อ้างคัมภีร์ คำรา ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่มีชื่อเสียงโด่งดัง หรือคนที่ผู้อื่นเคารพยำเกรง เป็นต้น อันที่จริงถ้าสิ่งเหล่านี้ยังเป็นที่ยอมรับกันในวงการณ์นั้น ๆ ว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เราก็พอที่จะยอมรับการอ้างเหตุผลครั้งนั้น ๆ ได้เช่นกัน เช่น ถ้าจะอ้างคุณภาพของสบู่ก็ต้องอ้างผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคผิวหนัง, อ้างคุณภาพของยาตีฟันก็ต้องอ้างทันตแพทย์ผู้

เชี่ยวชาญในด้านนี้จริง ๆ, จะอ้างเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องฟิสิกส์หรือชีววิทยาก็ต้องอ้างผู้เชี่ยวชาญที่
 แนวคิดของเขายังไม่ล้ำสมัย เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วเรามักไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องนี้ จึงทำให้ข้อ
 สรพนั้นไม่น่าเชื่อถือ เช่น ใช้คาราภาพยนตร์, นางงามจักรวาล หรือนักธุรกิจผู้ประสบความสำเร็จ
 สำเร็จในชีวิตมาเป็นข้ออ้างเพื่อพิสูจน์ยืนยันในสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับความรู้ความชำนาญของเขา
 ฉะนั้นในการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ ผู้โฆษณาทราบดีว่าคนไทยนิยมเห่อของนอกหรือชอบเลียน
 แบบผู้มีชื่อเสียง จึงหาวิธีโฆษณาโดยใช้คาราภาพยนตร์ นางงามจักรวาล นักธุรกิจ นักกีฬา
 ฯลฯ มาเป็น “พรีเซนเตอร์” โฆษณาสินค้าชนิดนั้น ๆ ข้อความที่ใช้โฆษณาก็มักจะเน้นใน
 ทำนองว่า “สิ่งนี้ดีเพราะคนดังใช้” หาใช่เน้นที่คุณภาพแต่อย่างใดไม่ เช่น “สบู่ยี่ห้อนี้เพราะคารา
 ภาพยนตร์เก้าในสิบคนใช้” เป็นต้น

๕.๓ การอ้างคนส่วนมาก

เราคงเคยได้ยินบางคนอ้างเหตุผลว่า “สิ่งนี้ควรเป็นอย่างนั้นอย่างนี้เพราะคนส่วน
 ใหญ่ต่างก็เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น” การอ้างเหตุผลแบบนี้มิได้ยกหลักฐานอะไรขึ้นมาเป็นเครื่อง
 พิสูจน์ เพียงแต่อ้างเอาความเชื่อของคนส่วนใหญ่เท่านั้น ความเชื่อของคนส่วนใหญ่อาจจะสอดคล้อง
 คล้องกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ จึงไม่อาจจะถือเป็นข้อสรุปแน่นอนได้ว่าถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อ
 ว่าอย่างไรแล้วความจริงจะต้องเป็นเช่นนั้นด้วย เช่น ในสมัยหนึ่งคนส่วนใหญ่เชื่อกันว่าโลก
 แบน เพราะสามัญสำนึกบอกรับว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น ครั้น คอเปอร์นิคัส เสนอว่าโลก
 กลมคนก็ไม่เชื่อ เพราะข้อเสนอของเขาไม่ตรงกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันนี้ก็
 ทราบกันดีแล้วว่าข้อเสนอของ คอเปอร์นิคัส ถูกหรือผิด

โดยทั่วไปแล้วเราถือว่าความเชื่อของคนส่วนใหญ่มีโอกาสสอดคล้องกับความเป็น
 จริงได้มาก เพราะการที่คนส่วนใหญ่เชื่อเช่นนั้นย่อมแสดงว่ามีเหตุผลน่าเชื่อ หรือไม่ก็ต่างคน
 ต่างก็ช่วยกันวิเคราะห์แล้วว่าน่าจะเป็นเช่นนั้นจริง จึงเชื่อ แต่ลักษณะของการอ้างเหตุผลที่คตินั้น
 จะยกเอาความเชื่อของคนส่วนใหญ่มาเป็นข้ออ้างไม่ได้ เราต้องพยายามหาหลักฐานอื่นที่ดีกว่า
 นั้น เช่น พยายามตอบให้ได้ว่าเพราะเหตุใดที่คนส่วนใหญ่จึงเชื่อเช่นนั้น อาจจะเคยสังเกตติดต่อกัน
 มาเป็นเวลา หรือเคยทดสอบมาหลายครั้งแล้วว่าเป็นเช่นนั้นจริง ฯลฯ จะอ้างว่า “พระเจ้ามีอยู่
 เพราะใคร ๆ ต่างก็เชื่อเรื่องพระเจ้า” นับว่าเป็นการอ้างที่ผิดหลักเหตุผล พระเจ้าอาจจะมีจริงหรือ
 ไม่ก็ได้ แต่ถ้าจะสรุปว่าพระเจ้ามี จะต้องหาหลักฐานหรือเหตุผลอื่นที่คิกว่านั้นมาเป็นเครื่อง
 พิสูจน์

๕.๔ การอ้างความเกรงใจ

ตามปกติความเกรงใจเป็นสิ่งที่ดีเพราะทำให้คนรู้จักถ้อยที่ถ้อยอาศัยและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน แต่จะใช้ความเกรงใจมาตัดสินความถูกต้องแทนเหตุผลไม่ได้ เพราะจะทำให้ผิดหลักความเป็นจริง เสียความเป็นธรรม และอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมได้ เช่น ผู้บริหารระดับสูงท่านหนึ่งกล่าวว่า “จะเอาความผิดกับบุคคลผู้มีได้เพราะใคร ๆ ต่างก็ยกย่องเขาทั้งเมือง” หมายความว่าเป็นการใช้ความเคารพยกย่องของผู้อื่นที่มีต่อเขาเป็นเครื่องตัดสินว่าเขามีความผิดหรือไม่ ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักเหตุผล

หนุ่มสาวที่รักกันใหม่ ๆ มักจะมีความเกรงใจต่อกันมาก จึงเอออวยกถ้อยตามกันไปหมดทุกอย่าง เข้าทำนองว่า “กลัวแม่ว่ากลัวเรียนทิ้ง ลุ่มว่าคอนเรียนหวังว่าช่วย” แต่ครั้นอยู่ร่วมกันไปนาน ๆ ความเกรงใจที่ขาดพื้นฐานของเหตุผลรองรับจะขาดสะบั้นลง แล้วทั้งคู่ก็หันมาหาความเป็นจริงตามหลักเหตุผลแทน ถ้าทั้งคู่ไม่สามารถยอมรับความเป็นจริงนั้น ๆ ได้ก็อาจจะถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้งและแตกร้างกัน

เพราะฉะนั้นความเกรงใจที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ถูกก็ว่าไปตามถูก ผิดก็ว่าไปตามผิด แต่การชี้แจงเพื่อโต้แย้งหรือสนับสนุนความถูกผิดนั้นจะต้องเป็นไปด้วยความสุภาพนอบนวล ก็จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันได้

๕.๕ การแย้งที่ตัวบุคคล หรือ การสอกลกลับ

นักโต้แย้งที่ดี ถ้าจะได้แย้งคำพูดของผู้อื่น จะต้องชี้ให้เห็นว่าคำพูดนั้น ๆ บกพร่องอย่างไร ไม่น่าเชื่อถือตรงไหน แต่สำหรับบางคนมิได้โต้แย้งว่าคำพูดนั้นถูกหรือผิด แต่กลับไปโต้แย้งที่ ตัวผู้พูด ว่ามีพื้นเพส่วนตัวบกพร่องไม่น่าเชื่อถือ เช่น มีความรู้น้อย อาชีพต่ำต้อย เป็นหนี้สินผู้อื่น เคยถูกไล่ออกจากสถานศึกษา เคยติดคุก เป็นต้น แล้วสรุปว่าเรื่องที่เขาพูดไม่ควรจะเชื่อถือตามไปด้วย เช่น กล่าวว่า “จะไปเชื่ออะไรกับคำพูดของคนชู้คุก” หรือมีเรื่องเล่ากันว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งเกลียดผู้ชายที่ไว้หนวดมาก ครั้นอยู่มาวันหนึ่งชายผู้นั้นมากู้ยืมเงินของหล่อน หล่อนบอกว่า “ถ้าจะกู้ยืมเงิน จะต้องไปโกนหนวดให้เกลี้ยงก่อน” อันที่จริงการที่จะให้กู้ยืมเงินหรือไม่ ตามหลักเหตุผลแล้ว จะต้องพิจารณาว่าชายผู้นั้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ หรืออยู่ในสัณยภาพที่จะชำระเงินคืนภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับการไว้หนวดแต่อย่างใด แต่

หญิงผู้นี้กลับมาเอาพื้นเพของการไว้หนวดมาเป็นข้ออ้างที่จะให้หรือไม่ให้ยืมเงิน

จริงอยู่แม้คนทั่วไปจะรู้สึกว่าคุณที่มีพื้นเพส่วนตัวไม่น่าเชื่อมักจะพูดหรือทำอะไรไม่น่าเชื่อถือตามไปด้วย แต่โดยหลักเหตุผลแล้วจะนำเอาสิ่งนี้มาตัดสินคำพูด หรือการกระทำของเขาแทนเหตุผลมิได้ เพราะคนที่เคยคิดถูกหรือเป็นหนี้ผู้อื่น อาจจะพูดถูกต้องมีเหตุผลน่าเชื่อถือก็ได้

บางครั้งเราอาจจะเรียกการแย้งที่ตัวบุคคลว่า “การศอกกลับ” ซึ่งแบ่งได้ ๒ แบบ คือ ศอกกลับที่พื้นเพของตัวบุคคล (Personal attacks) ว่าไม่น่าเชื่อถือ คั่งตัวอย่างที่กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนอีกแบบหนึ่งเรียกว่าการศอกกลับที่คำพูด (Attack of words) คือการยกเอาคำพูดของฝ่ายตรงข้ามมาสรุปให้ฝ่ายเราได้เปรียบ เช่น “ผมได้ยินคุณพูดว่าไม่ยึดมั่นในคำพูด ของคุณ ฉะนั้นผมขอเชกหัวคุณสักทีเถอะ เพราะหัวนั้นก็ไม่ใช่ของคุณ” หรือมีการเชิญชวนทำบุญว่า “เชิญทำบุญครับ” อีกคนถามว่า “บุญคืออะไร ?” คนแรกตอบว่า “บุญคือความสบายใจ” อีกคนจึงศอกกลับว่า “ผมสบายใจอยู่แล้ว จึงไม่ต้องทำบุญก็ได้” เป็นต้น

๕.๖ การแย้งที่มาของเรื่อง

การแย้งที่มาของเรื่องก็มีลักษณะทำนองเดียวกับการแย้งที่ตัวบุคคล คือ แทนที่จะชี้ให้เห็นว่าเรื่องนั้น ๆ มีความบกพร่องในเชิงเหตุผลหรือไม่อย่างไร แต่กลับแย้งว่าเรื่องนั้น ๆ มาจากแหล่งข่าวใด ตัวอย่างการโต้แย้งในลักษณะนี้ที่เรามักจะได้ยินกันเป็นประจำ คือ การโต้แย้งระหว่างฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้านมักจะบอกประชาชนว่าข่าวนี้เชื่อถือไม่ได้เพราะเป็นข่าวของรัฐบาลที่ออกมาเพียงเพื่อสร้างภาพมากกว่าความเป็นจริง ฝ่ายรัฐบาลก็บอกประชาชนว่าข่าวนี้เชื่อไม่ได้เพราะเป็นข่าวของฝ่ายค้านที่สร้างหลักฐานเท็จขึ้นมาเพื่อปลุกระดมและล้มล้างรัฐบาล อันที่จริงข่าวที่ออกมาจากฝ่ายรัฐบาลไม่จำเป็นต้องเป็นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสร้างภาพเสมอไป และข่าวที่ออกมาจากฝ่ายค้านก็ไม่จำเป็นต้องปลุกระดมมวลชนเสมอไปเช่นกัน

๕.๗ การอ้างอำนาจเข้าข่ม

เราคงจะเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “คนมีเงินย่อมพูดเสียงดังกว่า” คำกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าบางครั้งมนุษย์มิได้ตัดสินความถูกผิดกันด้วยเหตุผล แต่ตัดสินกันด้วยอำนาจแทน จึงมักจะพูดกันว่า “อำนาจคือความถูกต้อง” อำนาจในที่นี้อาจจะหมายถึงอำนาจในการบังคับ

บัญชา, อำนาจทางการทหาร, อำนาจทางการเงิน หรืออำนาจทางจิต เป็นต้น จึงเท่ากับว่าความถูกต้องไม่มีจริง แล้วแต่ผู้มีอำนาจจะกำหนดขึ้น เหมือนกับที่หมาป่ากำหนดว่าเพราะพ่อแม่ของลูกแกะเคยกวนน้ำให้ขุ่นไว้แต่ชาติปางก่อน ลูกแกะจึงต้องพลอยรับผิดชอบในชาตินี้ด้วย ถึงลูกแกะจะอ้างเหตุผลคืออย่างไรหมาป่าก็ไม่ยอมรับฟัง เพราะถือว่าคนมีอำนาจเหนือกว่า

๕.๔ การตั้งประเด็นซ่อน

คำว่า การตั้งประเด็นซ่อน หมายถึง การตั้งประเด็นซ่อนประเด็น โดย “ซ่อน” อีกประเด็นหนึ่งไว้เบื้องหลัง ทำให้ผู้ที่ตอบคำถามโดยพาสื่อออกไปตรง ๆ โดยไม่ทันเฉลียวใจคิดว่าคำตอบนั้นจะไปผูกมัดกับประเด็นที่ซ่อนไว้เบื้องหลังอีกชั้นหนึ่ง จึงทำให้หลงกลและก่อให้เกิดผลเสียหาใช่แก่ตนได้ เช่น สมมติว่าท่านนั่งอยู่ในท่ามกลางเพื่อนหญิงแล้วมีชายคนหนึ่งเอ่ยทักขึ้นว่า “เดี๋ยวนี้เลิกเจ้าชู้แล้วหรือยัง?” เมื่อพิจารณาดูให้ดีจะเห็นได้ว่าประเด็นที่ยกขึ้นมาถามนี้ได้ “ซ่อน” อีกประเด็นหนึ่งไว้เบื้องหลัง คือ ประเด็นที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่า “ก่อนหน้านี้ท่านเป็นคนเจ้าชู้” ถ้าท่านมิได้เฉลียวใจและพาสื่อตอบออกไปตรง ๆ ไม่ว่าจะตอบว่า “เลิกแล้ว” หรือ “ยังไม่เลิก” ก็ล้วนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองทั้งสิ้น เพราะถ้าตอบว่าเลิกแล้ว ก็เท่ากับยอมรับว่าก่อนหน้านี้ท่านเป็นคนเจ้าชู้ แต่ถ้าตอบว่ายังไม่เลิก ก็จะเสียหายมากยิ่งขึ้น เพราะเท่ากับชวนให้ผู้ฟังสรุปว่าเมื่อก่อนเป็นคนเจ้าชู้ และขณะนี้ก็ยังเจ้าชู้อยู่เช่นเดิม

๕.๕ การตั้งประเด็นนำ

การตั้งประเด็นนำ คือการถามนำ โดยที่ในคำถามนั้นจะกำหนดคำตอบแล้วเสร็จไว้ในตัว คือตอบได้เพียงว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือแม้แต่จะตอบว่าอย่างอื่นก็ตีความหมายได้ทำนองเดียวกันนี้ โดยที่ประเด็นที่ยกขึ้นมาแรก ๆ ผู้ตอบจะรู้สึกเสียหายนะประการใดที่ตอบรับหรือปฏิเสธ จึงตอบไปเรื่อย ๆ โดยอาจจะไม่ทันเฉลียวใจคิด การตอบไปเรื่อย ๆ จึงเท่ากับเป็นการเดินไปตามทางที่เขากำหนดเอาไว้แล้ว เมื่อเดินถล่ำไปมากเข้าคำตอบนั้นก็ผูกมัดตัวผู้ตอบมากขึ้น ต่อเมื่อถึงข้อสรุปสุดท้าย ผู้ตอบจึงจะรู้ว่าได้ถล่ำตกหลุมพรางของผู้ถามแล้ว ดังตัวอย่างการตอบคำถามระหว่างลูกกับพ่อที่จะยกมาให้ดูดังต่อไปนี้

- พ่อรักลูกของพ่อมากใช่ไหมหะ?
- ใช่ลูก
- คนที่รักลูกขอมอยากให้ลูก ได้ดีใช่ไหมหะ?
- ใช่ลูก
- คนที่อยากให้ลูก ได้ดี ถ้าลูกทำผิดจะต้องลงโทษใช่ไหมหะ?
- ใช่ซี้ลูก
- การลงโทษเพื่อให้หลานจำและสำนึก ได้ใช่ไหมหะ?
- ใช่ซี้ลูก
- ถ้าหลานจำและสำนึก ได้แล้วก็ไม่จำเป็นต้องลงโทษใช่ไหมหะ?
- ก็งั้นซี้ลูก
- ผมทำโทษที่คนแตกและหลานจำแล้วหะ
- ???

๕.๑๐ การอ้างความไม่รู้

มีอยู่บ่อยครั้งที่มีผู้อ้างเหตุผลว่าสิ่งนี้ไม่มีเพราะตนเองไม่เคยเห็น, สิ่งนี้ไม่มีเพราะไม่เคยมีใครรู้ว่า มี เช่น อ้างว่าผีไม่มีเพราะฉันไม่เคยเห็น อันที่จริงผีจะมีอยู่หรือไม่ถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่ไม่อาจยืนยันได้ แต่ถ้าพิจารณากันในแง่ของเหตุผล จะอ้างว่าผีไม่มีเพราะตนเองไม่เคยเห็น ขอมเป็นการอ้างเหตุผลที่รับฟังไม่ขึ้น เพราะสิ่งที่เราไม่เคยเห็นก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น คลื่นแม่เหล็ก คลื่นไฟฟ้า เป็นต้น ในสมัยก่อนไม่เคยมีใครเห็นเช่นกัน แต่ครั้งสมัยนี้ได้พิสูจน์แล้วว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง เรื่องของ “ผี” ก็เช่นกัน ในสมัยนี้อาจจะไม่มีวิธีทำให้แลเห็นได้ แต่ในอนาคตอาจจะไม่แน่ อาจจะมีวิธีการบางอย่างพิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์ว่าผีมีอยู่จริงก็ได้ การพูดว่า “ผีไม่มีเพราะตนเองไม่เคยเห็น” ถือว่าเป็นการพูดที่ ไม่คุ้มครองความจริง เพราะถ้าในอนาคตเกิดพิสูจน์ได้ว่าผีมี คำพูดของเราก็จะกลายเป็นเท็จ ถ้าจะให้คุ้มครองความจริงควรจะเปลี่ยนคำพูดเสียใหม่ว่า “ขณะนี้ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผีมีอยู่จริงหรือไม่” คำพูดแบบนี้จะคุ้มครองความจริงตลอดกาล คือ ถ้าในอนาคตพิสูจน์ได้ว่าผีมี คำพูดนี้ก็ยังเป็นจริง แต่ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผีไม่มี คำพูดนี้ก็ยังคงเป็นจริงอีกเช่นกัน

๕.๑๑ การอ้างแบบขอความเห็นใจ

การขอความเห็นใจคือการกระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดอารมณ์บางอย่าง เช่น อารมณ์รัก

เมตตา สงสาร เป็นต้น จนกระทั่งรู้สึกเอนเอียงและตัดสินใจปัญหาเข้าข้างฝ่ายที่ตนเองมีอารมณ์ร่วมนั้นโดยทิ้งหลักแห่งเหตุผลเสียสิ้น เช่น มีทนายแก้ต่างให้แก่ชายผู้ที่มาผู้อื่นตายว่า “ข้าแต่ศาลที่เคารพ ชายผู้นี้ฐานะทางครอบครัวลำบากมาก ต้องอดมื้อกินมื้อ ไม่มีญาติพี่น้องที่จะพึ่งพาอาศัยได้ ยังมีแม่แก่ ๆ อายุ ๘๐ ปี ที่จะต้องรับภาระอีก นอกจากนี้ภรรยาก็ไม่มีงานทำ และยังมีลูกเล็ก ๆ อีก ๔ คน ถ้าชายผู้นี้ต้องโทษจำคุก แม่ก็จะขาดผู้อุปการะ อาจจะต้องถึงกับอดตาย เมียก็จะลำบาก เด็กทั้ง ๔ คน อาจจะเป็นเด็กขอทานหรือเด็กเร่ร่อนจรจัดจนอาจกลายเป็นอาชญากรที่ก่อปัญหาให้แก่สังคมต่อไปอีก ฉะนั้นเพื่อมนุษยธรรม คุณธรรม อันเป็นหลักที่คนไทยผู้นับถือศาสนาพุทธยึดมั่นประจำใจ จึงขอความกรุณาให้ศาลลดโทษให้แก่ชายผู้นี้ด้วยเถิด”

การอ้างเหตุผลแบบนี้เรียกว่าอ้างแบบขอความเห็นใจ คือ ขอให้ศาลลดโทษให้เพราะชายนั้นอยู่ในฐานะที่ควรได้รับความเห็นใจ โดยมีได้คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักกฎหมาย อันที่จริงการที่ศาลจะลดโทษหรือปล่อยตัวหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าชายผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ มีเหตุควรปรานีหรือไม่ มิใช่เพราะความเมตตาสงสาร เพราะถ้ายึดเอาความเมตตาสงสารเป็นเกณฑ์ตัดสินก็จะทำให้เสียความเป็นธรรม และกลายเป็นว่าผู้กระทำความผิดที่อยู่ในฐานะดังกล่าวจะกลายเป็นผู้ที่ไม่ต้องรับโทษ แล้วทำให้เป็นข้ออ้างสำหรับคนอื่นเพื่อเอาอย่างกันมากขึ้น

๖. ความสรุป

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ เป็นการঙ্গেเกี่ยวกับลักษณะของ **แฟล-ละซี** หรือการใช้เหตุผลบกพร่อง, การใช้เหตุผลแบบข้างๆ คู ๆ, การใช้เหตุผลที่ไม่เดินตามกฎเกณฑ์ของเหตุผลหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “การใช้เหตุผลวิบัติ” นั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นการใช้เหตุผลที่ผิดไปจากมาตรฐานแห่งเหตุผล การใช้เหตุผลในลักษณะนี้อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ง่าย กล่าวคือ คนทั่วไปจะถือเอากฎเกณฑ์หรือมาตรฐานแห่งเหตุผลอันเป็นที่ยอมรับและเข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องตัดสินปัญหา แต่ถ้าเกิดมีบุคคลใดออกนอกกฎเกณฑ์ หรือ “บิดวาที” เอาตามใจชอบโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานของเหตุผลที่เข้าใจและยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วในสังคมนั้น ๆ ก็อาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิด เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบ จนกลายเป็นการโต้แย้งถกเถียงจนอาจก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากอื่น ๆ ตามมาได้ ดังจะเห็นได้จากการใช้ปฏิภาณไหวพริบเชิง **“แฟล-ละซี”** ของศรีธนญชัย ที่จะได้นำเสนอในบทต่อ ๆ ไป.